

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

Допускається до захисту:
завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин, доктор
економічних наук, професор
_____ Марина САВЧЕНКО
« ____ » _____ 2024 р.

Перспективи поглиблення інтеграційних процесів у світі

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародний бізнес. Бізнес-переклад»

Комплексна кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Частина 1. Виклики та перспективи економічної інтеграції в країнах ASEAN

Виконавець: Олександра КВАСНИЦЬКА
Науковий керівник: Марина САВЧЕНКО

Частина 2. Міжнародні інтеграційні процеси: виклики та можливості для системи міжнародних економічних відносин

Виконавець: Дар'я ОРИШКО
Науковий керівник: Юлія ІЩУК

Частина 3. Виклики та перспективи економічної інтеграції в країнах Азії

Виконавець: Валерія КАРДЕНАС
Науковий керівник: Марина САВЧЕНКО

Частина 4. Процеси регіональної економічної інтеграції країн ЄС

Виконавець: Тетяна РОМАНЕЦЬ
Науковий керівник: Зорина АТАМАНЧУК

Частина 5. Економічна інтеграція країн Північної Америки

Виконавець: Юлія ОСТАПЕНКО
Науковий керівник: Марія ШКУРАТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ОСТАПЕНКО ЮЛІА ОЛЕКСАНДРІВНА

Допускається до захисту:
завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин, доктор
економічних наук, професор
_____ Марина САВЧЕНКО
« ____ » _____ 2024 р.

Економічна інтеграція країн Північної Америки

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародний бізнес. Бізнес-переклад»
Кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Науковий керівник:
Марія ШКУРАТ, доцент кафедри
міжнародних економічних відносин,
кандидат екон. наук, доцент

підпис

Оцінка: ____ / ____ / ____
(бали / за шкалою ЄКТС / за національною шкалою)
Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця – 2024

АНОТАЦІЯ

Остапенко Ю. О. Комплексна кваліфікаційна бакалаврська робота *Перспективи поглиблення інтеграційних процесів у світі*. Економічна інтеграція країн Північної Америки. Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини. Освітня програма «Міжнародний бізнес. Бізнес-переклад». Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2024.

У кваліфікаційній (бакалаврській) роботі досліджено теоретичні основи міжнародної економічної інтеграції, зокрема розглянуто підходи до визначення поняття міжнародної економічної інтеграції, форми та рівні інтеграції. Здійснено аналіз економічної інтеграції країн Північної Америки. Охарактеризовано проблеми та визначено перспективи їхньої подальшої економічної інтеграції.

Ключові слова: міжнародна економічна інтеграція, країни Північної Америки, NAFTA, USMCA, зона вільної торгівлі, експорт, імпорт.

58 с., 13 рис., бібліограф.: 46 найм.

ABSTRACT

Ostapenko Yu. O. Complex qualification bachelor's thesis *Prospects of deepening integration processes in the world*. Economic integration of North American countries. Specialty 292 International Economic Relations. Educational Program «International Business. Business Translation». Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024.

The bachelor's thesis explores the theoretical foundations of international economic integration, including approaches to defining the concept of international economic integration, its forms, and levels. An analysis of the economic integration of North American countries is conducted. The problems are characterized, and the prospects for further economic integration are identified.

Keywords: international economic integration, North American countries, NAFTA, USMCA, free trade zone, export, import.

58 p., 13 fig., bibliography: 46 items.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН .	7
1.1 Поняття економічної інтеграції	7
1.2 Форми та рівні міжнародної економічної інтеграції	14
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ	20
2.1 Характеристика економік країн Північної Америки	20
2.2 Аналіз інтеграційних процесів в країнах Північної Америки	25
2.3 Аналіз результатів розвитку інтеграційних процесів країн Північної Америки	31
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ	37
3.1 Проблеми економічної інтеграції країн Північної Америки	37
3.2 Перспективи розвитку економічної інтеграції країн Північної Америки	44
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55

ВСТУП

Актуальність дослідження. Економічна інтеграція країн Північної Америки є актуальною темою з багатьох причин. По-перше, регіон Північної Америки є одним з найважливіших економічних та політичних центрів світу, тому інтеграція країн може мати значний вплив на глобальну економіку та політику. По-друге, інтеграція стимулює торгівлю та інвестиції між країнами-учасницями, сприяючи економічному зростанню та створенню нових робочих місць. Дослідження цієї теми допоможе краще зрозуміти механізми економічної інтеграції та її вплив на розвиток країн-учасниць, а також виявити перспективи співпраці в межах регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку економічної інтеграції присвячена чимала кількість робіт. Зокрема, Бессонова М., Лук'яненко Д., Орехова Т., Савченко М., Шкурат М., Варламова М. присвятили свої роботи особливостям регіональної економічної інтеграції.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо перспектив поглиблення інтеграційних процесів у світі у контексті економічної інтеграції в країнах Північної Америки.

Завдання дослідження:

- вивчити підходи до тлумачення поняття економічної інтеграції;
- охарактеризувати форми і рівні економічної інтеграції країн;
- провести аналіз економік країн Північної Америки;
- проаналізувати особливості інтеграції країн Північної Америки;
- здійснити аналіз результатів економічної інтеграції;
- визначити проблеми економічної інтеграції країн Північної Америки;
- охарактеризувати перспективи розвитку економічної інтеграції країн Північної Америки.

Об’єкт і предмет дослідження. Об’єкт дослідження – розвиток інтеграційних процесів у країнах світу.

Предмет дослідження – теоретичні, науково-методичні та практичні аспекти торговельно-економічного співробітництва країн Північної Америки та перспективи їхнього подальшого розвитку.

Положення, що виносяться на захист:

- 1) Результати аналізу інтеграційних процесів в Північній Америці та їхні наслідки.
- 2) Результати систематизації проблем і перспектив інтеграції країн Північної Америки.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Отримані результати можуть слугувати базою для подальших досліджень процесів регіональної економічної інтеграції, а також при розробці стратегій розвитку зовнішньоекономічних відносин України з країнами Північної Америки.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження апробовані на XXIV Всеукраїнській науковій конференції студентів та молодих вчених «Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці» (18 квітня 2024 р., м. Вінниця).

Структура роботи. Кваліфікаційна (бакалаврська) робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН

1.1 Поняття економічної інтеграції

Економічна інтеграція ґрунтується на економічному зростанні та постійному розширенні периметру відносин для сприяння стабільній міжнародній системі. Однак процеси економічної та політичної інтеграції різні, і економісти та політологи використовують різні критерії вимірювання інтеграції. Політологи стверджують, що економічна інтеграція значною мірою базується на політичній підтримці національної держави вільної торгівлі [1]. Баласса, з іншого боку, вказує на ефект «дисципліни ринку» для координації монетарної та фінансової політики між державами з метою забезпечення економічного зростання, що виникає внаслідок збільшення операцій між ними [2].

Теоретики інтеграції часто ігнорували важливість економіки як виду діяльності та як частини політичного процесу між державами та іншими соціальними одиницями. Це базується на передумові, що економічна наука передбачає певний політичний порядок і не може бути корисно досліджена окремо від політики.

Баласса стверджує, що політичні та економічні фактори взаємозалежні в економічній інтеграції. Політичні мотиви можуть спонукати до першого кроку економічної інтеграції, але економічна інтеграція також реагує на політичну сферу, так само, якщо початкові мотиви є економічними, потреба в політичній єдності може виникнути на пізнішому етапі [2].

Економісти зазвичай називають три аспекти економічної інтеграції: лібералізація (вільний рух ресурсів), розвиток (масштаб, капітал і конкуренція) і координація політики. В економіці інтеграція – це процес, який веде до створення найбільш бажаної структури міжнародної економіки шляхом усунення штучних перешкод для оптимальних ринкових операцій і навмисного запровадження елементів координації чи уніфікації [1].

Процес економічної інтеграції рухається через чітко визначені етапи інтеграції до ринкової рівноваги, тобто єдиних цін і вільної мобільності факторів. У традиційній теорії торгівлі прийнято вважати, що торгівля відбувається між країнами, які не мають просторових вимірів. Відповідно, проблеми розміщення також були знехтувані в теорії митних союзів [2].

Економічна інтеграція є динамічним процесом, який залежить від економічного зростання. Зберігаючи фокус на економіці розміру ринку, економії від масштабу, конкуренції та багатоплановій економіці, теорія економічної інтеграції пропонує концептуалізувати вплив розміру ринку, що виходить за межі національних кордонів. Економічна інтеграція усуне спотворення в розміщенні виробничої діяльності, спричинені розкладанням економічної зони на національні одиниці. Більш масштабна економіка на ширшому ринку також зменшить невизначеність у внутрішньорегіональних торговельних операціях і сприятиме швидшому темпу технологічних змін. Економічна інтеграція підтримується процесом поглиблення взаємозалежності між фірмами (тобто консолідація фірм шляхом злиття, поглинання та створення спільних підприємств); збільшенням кількості цих зв'язків, а також безперервністю та зростанням з часом існуючих взаємозалежних зв'язків [1].

У той час як традиційна економічна теорія ігнорувала географічні аспекти та зосереджувалася на внутрішній-міжнародній дихотомії, теорія економічної інтеграції визнавала вплив розташування галузі на інтеграційні процеси. Аспекти розміщення теорії економічної інтеграції розрізняють розмір і обсяг ринків у різних секторах економіки. Товари та послуги, які легше транспортувати, можна торгувати на великі відстані, тоді як товари та послуги, які важко транспортувати, зазвичай торгуються в межах більш обмеженого географічного діапазону.

Економічна інтеграція послаблює тенденцію до ринкової агломерації за національною ознакою, але в той же час посилює агломераційні тенденції до

регіональних ринків. Приватне підприємство є прикладом цього процесу децентралізації [1].

Таким чином, збільшення розміру секторальних ринків, швидше за все, створить «точки росту», які дозволять запровадити передові технології в галузях постачальників і покупців. Розташування ринку та інвестиційні операції допомагають визначити процес політичної та економічної інтеграції. Через свій вплив на однорідність смаків, на рух факторів тощо соціальна інтеграція має важливе значення для інтеграції шляхом розширення ринків. Інтеграція суміжних країн зводиться до усунення штучних бар'єрів, які перешкоджають безперервній економічній діяльності через національні кордони, і наступного переміщення виробництва та регіональних агломерацій та дегломерацій. Припущення полягає в тому, що регіон росте або занепадає як цілісність, а не на нього впливають випадкові довільні зміни в доходах, як це відбувається між державами [2].

Економічні інтеграції - це форми злиття на національному, регіональному або міжнародному рівні. Мотиви для інтеграції національних економік полягають у скасуванні митних та нетарифних бар'єрів та інших обмежень міжнародної торгівлі. Інтеграції забезпечують свободу переміщення людей та активів та інших факторів виробництва. Така інтеграція ґрунтується на лібералізації відносин між членами інтеграції, при цьому вводяться нові бар'єри або вже існують щодо третіх країн. Сучасні регіональні інтеграції є специфічною формою об'єднання економічних, політичних або географічних регіонів. Це спричинило створення різних гіпотез федералістів, конфедералістів, націоналістів, функціоналістів тощо. Стратегічні економічні інтеграції - це об'єднання країн з метою захисту від недобросовісного імпорту, тоді як інші можуть бути пов'язані з інтеграціями для збільшення торговельного обміну з третіми країнами. Федеральні форми інтеграцій характеризуються існуванням високорівневих установ. Політична влада передається від нації на вищий рівень. Функціоналісти підтримують думку про те, що управління установами здійснюється спільно членами-учасниками. Це

вимагає високого рівня підтримки спільноти, толерантності та права вето. Націоналісти віддають перевагу інтеграціям, що зберігають високий рівень суверенітету та національної ідентичності члена-учасника [25].

Міжнародна економічна інтеграція визначається як об'єднання різних частин в єдине ціле. Однак цей термін сьогодні має більш широке та складне значення. Зокрема, у науковій літературі виділяються три основні підходи до визначення цього поняття.

Перший підхід, відомий як ринкова школа, визначає міжнародну економічну інтеграцію як забезпечення таких умов для руху факторів виробництва, які існують у національній ринковій системі. Цей підхід передбачає абсолютну свободу дій ринкових сил та мінімізацію втручання держави [4].

На ранніх етапах дослідження міжнародної економічної інтеграції цей процес часто тотожнювався з торговельною та платіжною лібералізацією. Наприклад, видатний французький економіст М. Алле вважав, що правила вільного ринку є ключовими для тісної економічної інтеграції між демократичними суспільствами.

Згідно з другим підходом, міжнародна економічна інтеграція - це спроба виправити наслідки зруйнованої інтеграції національних економік після 1914 року. Наприклад, німецький автор В. Рьопке [5] вбачав у європейській інтеграції спробу відновлення того, що було зруйновано в результаті подій першої світової війни.

М. Гальперін, визначає економічну інтеграцію як процес об'єднання різних частин в єдине ціле. Він заперечує будь-яке регіональне планування розвитку та субсидування для реконверсії промисловості, але виступає за відповідальність держави за інвестиційні рішення в певних галузях. Повна інтеграція, за його визначенням, досягається шляхом відміни втручання держави в економіку. Вона передбачає існування золотого стандарту та повну конвертованість валют, що забезпечує єдність ринку, ціни та розрахунків між резидентами як однієї країни, так і кількох [4].

Подібно до цього, інші представники ринково-інституційної школи, такі як Б. Балаша, розглядають економічну інтеграцію як процес та стан речей. Це означає реалізацію заходів, спрямованих на усунення дискримінації між економічними одиницями різних країн.

Третій підхід, структурна школа, визначає інтеграцію як глибокий процес, що призводить до змін структури економіки та її перетворення. При цьому, представники даної школи підкреслюють, що при повній свободі руху товарів та факторів виробництва може не забезпечуватися соціально-економічна ефективність об'єднання [4].

У своїх працях «Солідарна Європа» та «Територіальна інтеграція» А. Маршал аргументує, що інтеграція досягається на рівні зони вільної торгівлі, оскільки саме на цій стадії розвиток однієї країни позитивно впливає на інші країни-учасниці. Це передбачає глибинні структурні перетворення в економіках країн, що залучені до інтеграції [7].

Згідно з представниками цього підходу, економічна інтеграція стає можливою лише на стадії економічного союзу, коли відбувається взаємопроникнення національних економік. Маршал підкреслює, що повне завершення інтеграції - це "простір солідарності", що означає формування повної мережі економічних зв'язків між економіками, які раніше були розділені.

В історії теоретичного обґрунтування економічної інтеграції важливе місце посідають меркантилісти, зокрема Т. Мен, А. Монкретьєн та У. Стаффорд, які розглядали інтеграцію як складову частину ефективності зовнішньої торгівлі. Засади теоретичного аналізу міжнародної економічної інтеграції були закладені в роботах таких видатних економістів, як А. Сміт, Д. Рікардо, Дж.Р. МакКуллох, Ф. Ліст, Г. Шмолер та В. Рошер, які в основному досліджували діяльність митних союзів [9].

У світовій літературі поширена думка, що теорія економічної інтеграції пройшла дві стадії еволюції, відповідно до економічних і торговельних умов свого часу. Перша стадія - традиційна теорія економічної інтеграції, що

акцентувала увагу на основних перевагах торгівлі та інтеграції, тоді як друга стадія - це нові теорії, які розвивалися під впливом зміни економічних умов.

Дж. Вайнер вважається основоположником традиційної теорії економічної інтеграції. Його праця "Питання про митні союзи" (1950 р.) вважається першим детальним економічним аналізом всіх переваг і вигід від економічної інтеграції. Вайнер вперше визначив позитивні та негативні аспекти інтеграції та провів статистичний аналіз, оснований на порівняльному аналізі торгівлі між країнами з різними тарифами та при укладанні митних союзів [12].

Після створення митного союзу в економіці країн відбувається виникнення статистичних ефектів інтеграції, таких як ефект створення торгівлі та ефект відхилення торгівлі. Ефект створення торгівлі виникає при зниженні митних бар'єрів, що призводить до зростання обсягу торгівлі та покращення добробуту країн.

Подібно до Французького ученого М. Алле, який є представником нової теорії економічної інтеграції, підкреслював важливість створення єдиного ринкового простору між кількома країнами, де діють ринкові сили та конкуренція з мінімальним державним втручанням. У своїй праці "Лібералізація міжнародних економічних відносин" М. Алле визначив міжнародну торгівлю та світовий ринок як два основні дієвники цивілізаційного прогресу. Американський вчений Б. Баласса розглядає основну суть інтеграції у відсутності дискримінації та будь-якого втручання держави, що обмежує свободу приватного сектора економіки [4].

У своїй наступній праці «Єдина Європа. Шлях до процвітання» М. Алле підкреслив, що інтеграція веде до створення єдиного ринку, де існує вільний рух товарів, послуг, капіталу та людей без будь-яких обмежень і з вільно конвертованою валютою.

Подібно до цього, нові теорії економічної інтеграції виникають під впливом динамічних ефектів, що виникли в результаті останніх змін, що формують світову економіку до нашого часу. Думки вчених про тлумачення

сутності та форм європейської інтеграції розділені на дві основні течії, відомі як «максималістська» та «мінімалістська». Прихильники першої, такі як А. Спінеллі, вважають, що устрій Європи повинен бути феодальним з метою створення економічного та політичного союзу. Представники другої течії, наприклад У. Черчилль, стверджують, що на теренах Європи має існувати економічний союз, в якому незалежні держави матимуть торговельні відносини між собою [4].

Розглядаючи, поняття міжнародної економічної інтеграції потрібно також звернути увагу на визначення міжнародних організацій.

Світовий банк визначає міжнародну економічну інтеграцію як це процес зближення та співробітництва країн на економічному рівні, який передбачає укладання міжнародних угод, створення спільних ринків або економічних союзів для полегшення торгівлі та інвестицій.

МВФ визначає міжнародну економічну інтеграцію як процес глибокої співпраці та об'єднання економік кількох країн з метою створення спільного економічного простору, сприяння вільному руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили між учасниками.

Відповідно до тлумачення ОЕСР Міжнародна економічна інтеграція – це процес, за якого країни встановлюють зв'язки між своїми економіками з метою зменшення торгових обмежень, сприяння ефективнішому використанню ресурсів та стимулювання економічного зростання.

ЮНКТАД розглядає це поняття як процес, у якому країни спільно розвивають свої економіки та торговельні відносини, щоб стимулювати економічне зростання та забезпечити взаємну вигоду.

Отже, міжнародну економічну інтеграцію можна розглядати як процес, що виникає внаслідок міжнародного поділу праці та призводить до зближення економік окремих країн. Його результатом є формування єдиного економічного простору, в якому здійснюється безперешкодний рух товарів, послуг, капіталу та робочої сили.

Як було підкреслено, міжнародна інтеграція є складним явищем, що об'єднує економічні, політичні, культурні та соціальні аспекти. Теорія міжнародної інтеграції постійно еволюціонує та змінюється відповідно до епохи, в якій розвивається.

1.2 Форми та рівні міжнародної економічної інтеграції

Існують кілька основних форм економічних інтеграцій. У 1961 р. Баласса вперше введе концепцію регіональних інтеграцій у п'ять етапів. Сьогодні їх можна вважати застарілими, проте вони залишаються актуальними через вивчення доктринальних, історичних та економічних причин. Крім Баласса, за розвиток теорії інтеграцій можна також віддячити Миду та Тімбергена. Суть їхніх праць можна виразити наступним чином

1. Зона вільної торгівлі - це позапреференційна угода між країнами, що стосується усунення митних та кількісних (не митних) торговельних обмежень між ними. Ця форма об'єднання передбачає, що кожна країна-учасниця залишає митні збори до не-членів зони. Недоліком цієї форми економічної інтеграції є так зване відхилення торгівлі. Імпорт товарів з країн-не-членів вільної торгівлі на основі ринкових принципів здійснюється через країну, митний трафік якої має найнижчий рівень. Після імпорту країна-учасниця зони автономно визначає ціни на товари, що дозволяє їй досягти найбільш конкурентноспроможного становища в усій зоні без зростання продуктивності праці. Це призводить до набуття привілейованого статусу та впливу на ринкові відносини. Основним питанням вільної торгівлі є регулювання правил походження товарів.

Країни-учасники зони скасовують мита між собою, однак вони можуть залишити митні ставки для зовнішнього ринку. Це створює новий тип ситуації, в якій країна з вищими цінами імпортує товари без мита, накладеного партнерською країною в зоні вільної торгівлі, за нижчою ціною. Якщо партнерська країна є відносно меншою за державу-референт, то вона зможе

здійснювати додатковий зріст, зумовлений зростанням експорту. Ціни в державі-референті будуть встановлені на рівні глобальних цін.

Ефект торгівельного відхилення з'являється, коли сума мита в країні-партнері множиться на суму мита в країні-партнері. Залежно від співвідношення пропозиції та попиту між різними країнами, загальні наслідки створення зони вільної торгівлі будуть різними. Після злиття таких двох ринків, згідно з ринковим законом, це призведе до ефектів переливання у секторі цін.

Митний союз - це більш складна версія зони вільної торгівлі. Основна відмінність полягає в застосуванні митної політики, де країни-учасники формують спільний зовнішній тариф стосовно країн, що не входять до союзу. Однією з переваг митного союзу над зоною вільної торгівлі є те, що відсутність відхилення торгівлі, тому імпортери не мають можливості ввозити через країну з найнижчою митною ставкою. Ще однією перевагою є розмір ринку та конкурентоспроможність. Основною рисою спільного ринку є усунення залишкових торговельних бар'єрів у торгівлі між країнами-учасниками. Усі учасники торгового ринку мають рівні права та обов'язки, незалежно від країни походження. Існує вільний рух факторів виробництва.

Теорії митного союзу, його ефективності досліджуються багатьма вченими. Зокрема Ricardo Arguello прийшов до висновку, що розвиток теорії митних союзів (МС) був під впливом природи «другого кращого» самого МС. З великої кількості літератури, яка була створена з 1950-х рр. до початку 1990-х, відносно мало "загальних принципів" було розроблено. Переважання емпіричних досліджень над теоретичними розвитками, які скоріше були присвячені додаванню більш реалістичних припущень до "старих" моделей або включенню нових питань в аналіз, в значній мірі сприяло цьому результату. До певної міри можна сказати, що емпіричним результатам бракувало систематичних зв'язків з теоретичними розвитками.

Це не означає, що теорія митних союзів і емпіричні дослідження не мають значення. Навпаки, теорія митних союзів та дослідження виявилися

важливою галуззю економіки, політичної економії та досліджень торговельної політики, і, без сумніву, вони будуть продовжувати бути такими. Однак здається, що розвиток в цій області стане ще більш розірваним, слідуючи шляхом, визначеним розвитком глобалізації та її новими проблемами.

Спочатку, протягом приблизно десяти років, теорія МС зосереджувалася на аналізі її впливу на добробут. Потім інтерес економістів перейшов на розуміння причин для країн укласти домовленості про МС, головною частиною яких були питання економічної раціональності проти неекономічних мотивів. Приблизно з середини сімдесятих років різноманітні важливі питання в теорії МС набули сили, і більшість дослідницьких зусиль були спрямовані на їх аналіз. Теми, такі як ефекти умов торгівлі на добробут, взаємодія між формуванням МС та змінами умов торгівлі, питання вибору партнера, ефект економій масштабу на результати в галузі добробуту, та обґрунтування досягнення економічного розвитку через участь в МС, є хорошими прикладами дослідницьких напрямків.

З розвитком економічної інтеграції по всьому світу та виникненням « нової теорії торгівлі » дослідження МС зглиблювало тенденцію до вивчення різноманітних тем, що ускладнює зведення його висновків в одну теорію. На сьогоднішній день, здається, теорія МС відступає перед набором питань, на які звернули увагу економісти через стрімкий розвиток економічної інтеграції. Недавній швидкий ріст міжнародної торгівлі, підвищена мобільність капіталу (частково завдяки поширенню інформаційних технологій та тенденції до фінансової лібералізації), зростання регіоналізму та формування блоків - це лише деякі з питань, що визначають цю розпад теорії МС.

Незважаючи на ці зміни у напрямку досліджень і не зважаючи на те, що відсутня « добре розвинута » теорія МС, « старі » концепції створення та відхилення торгівлі продовжують бути основною мірою для оцінки економічного результату митного союзу та інших форм економічної інтеграції. Так само, те, що ми знаємо як теорію митних союзів, надала основу для значної частини економічного аналізу цієї невідомої важливості теми.

Економічний та валютний союз є найскладнішою інтеграцією у сучасному світі. Його члени приймають єдину валюту та спільну валютну політику. Це також включає співпрацю між країнами-учасниками у інших сферах політики. Наприклад, в Європейському Союзі існують близько двадцяти спільних політик. Банківські установи у таких союзах відповідають за розвиток валютної сфери, а також за формування валютної політики. Вони також координують роботу з валютними органами країн-учасниць. Економічний та політичний союз - це загальна інтеграція федерації та її членів (наприклад, США).

Економічні та політичні союзи є найскладнішими формами регіональної інтеграції. Вони регулюють союз і вирішують питання на рівні вище національного. Суверенітет їх членів має другорядне значення. Окрім основних форм, існують інші можливі модифіковані форми міжнародних економічних інтеграцій, такі як: Угода про перевагові мита, яка передбачає нижчі митні ставки у взаємній торгівлі між країнами-членами, порівняно зі ставками для інших країн, та частковий митний союз, який виникає на початкових етапах розвитку митного або економічного союзу (коли країни-члени залишають свої початкові мита у взаємній торгівлі і вводять спільну митну політику для країн-членів).

Узагальнюючи існуючі підходи до міжнародної економічної інтеграції, можна виділити наступні форми (рис. 1.1):

- зона вільної торгівлі,
- митний союз,
- спільний ринок,
- економічний союз,
- політичний союз.

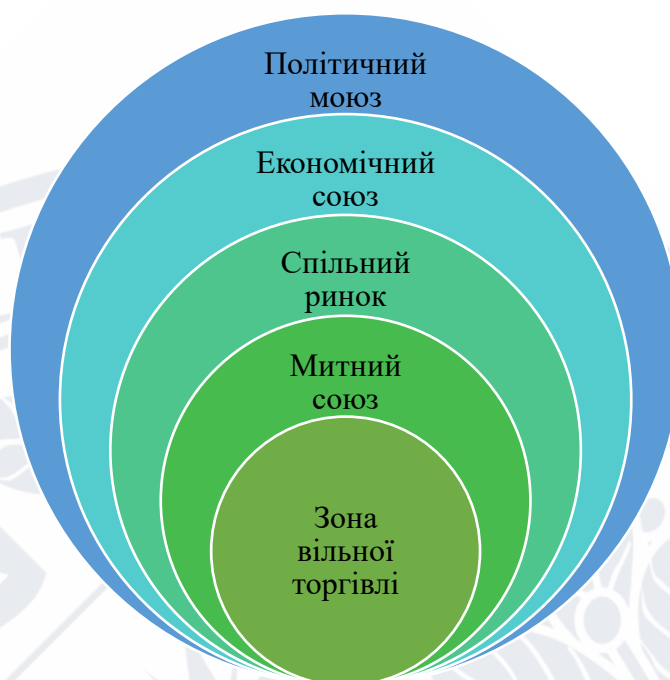

Рисунок 1.1 – Форми міжнародної економічної інтеграції

Джерело: систематизовано автором

Всі ці форми реалізуються шляхом поступового поглиблення економічної інтеграції.

Висновки до розділу 1

Розвиток теорії міжнародної економічної інтеграції був досить складним і фрагментарним процесом. З 1950-х до початку 1990-х років, дослідження у цій області були спрямовані переважно на емпіричні дослідження, а теоретичні розвідки були обмежені додаванням реалістичних припущень до існуючих моделей. Незважаючи на цю фрагментарність, концепції створення та відхилення торгівлі залишаються ключовими для оцінки ефективності митних союзів та інших форм економічної інтеграції. Останнім часом, зростання міжнародної торгівлі, збільшення мобільності капіталу та регіоналізму сприяли розширенню тематичного спектру досліджень у цій області. Однак, не дивлячись на ці зміни, концепції економічної інтеграції

лишаються важливим елементом економічного аналізу і торговельної політики.

Різноманітні форми економічної інтеграції, від зон вільної торгівлі до економічних і монетарних союзів, відіграють важливу роль у сприянні торгівлі та зближенні економік країн. Вивчення цих форм, також як і дослідження їхнього впливу на суспільство та економіку, продовжують залишатися актуальними. Хоча з розвитком глобалізації та поширенням нових технологій з'являються нові виклики, базові концепції економічної інтеграції залишаються важливими для розуміння сучасного світу та його економічних відносин.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

2.1 Характеристика економік країн Північної Америки

До провідних економік країн Північної Америки належать США, Канада та Мексика. Економіки цих країн мають ряд спільних рис і водночас відмінностей.

Сполучені Штати Америки є однією з найбільших економік у світі з високим рівнем розвитку технологій, інновацій та підприємництва. Вони мають розвинену інфраструктуру, широкий спектр галузей, включаючи високотехнологічний сектор, фінансові послуги, виробництво та послуги. Ринкова економіка забезпечує вільну конкуренцію та динамічний розвиток бізнесу. Кількість населення станом на 2022 рік – 341 642 млн. осіб, рівень урбанізації 83 %.

Канада також має розвинену економіку з високим рівнем життя та стабільною системою соціального забезпечення. Вона відома своїми природними ресурсами, зокрема енергетичними та лісовими ресурсами, які значно впливають на її економіку. Канада також має високорозвинений фінансовий сектор та виробництво автомобілів. Кількість населення станом на 2022 рік – 38 454 млн. осіб, рівень урбанізації 82 %.

Мексика має меншу економіку порівняно зі Сполученими Штатами та Канадою, але вона все ще є однією з найбільших у Латинській Америці. Кількість населення станом на 2022 рік – 127 504 млн. осіб, рівень урбанізації 81 %. Економіка Мексики зосереджена на виробництві, включаючи автомобільну, електронну та текстильну промисловість, а також на експорті нафти та інших сировинних матеріалів. Мексика також є важливим торговельним партнером Сполучених Штатів.

Усі ці країни мають велике значення для світової економіки. Про величину економік свідчить їх ВВП. США за величиною є найбільшою економікою світу і, відповідно, в регіоні також. ВВП Канади також динамічно

збільшується щороку, як і Мексики, але економіка останньої поступається в порівнянні з США і Канадою (рис. 2.1).

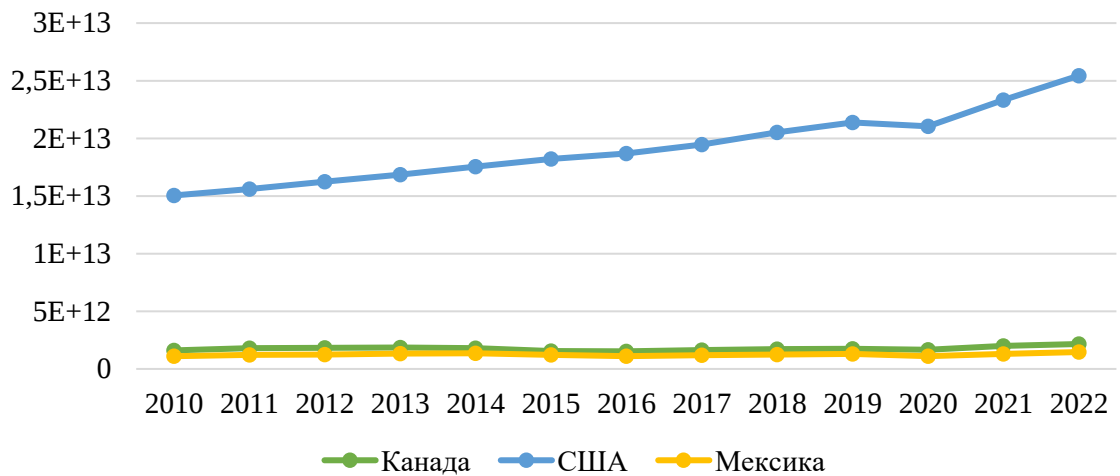

Рисунок 2.1 – Динаміка ВВП США, Канади, Мексики за 2010-2022 рр., дол. США

Джерело: побудовано за даними [13]

За ВВП на душу населення США також займає лідерські позиції в регіоні (рис. 2.2), однак, з 2010 по 2013 роки Канада мала майже аналогічні показники як в США. Для Мексики даний показник значно відрізняється і становить станом на 2022 рік 11 496 дол. США, в той час як для США – 76329 дол. США, Канади – 55 522 дол. США.

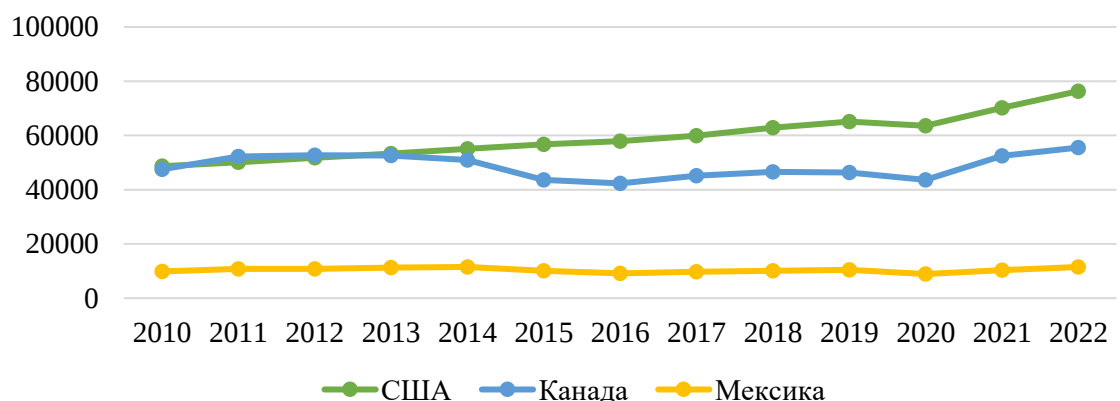

Рисунок 2.2 – ВВП на душу населення США, Канади, Мексики за 2010-2022 рр., дол. США

Джерело: побудовано за даними [13]

За структурою ВВП для США, Канади і Мексики домінуючими є сектор послуг, але для США він становить 81 % від ВВП, Канади – 76 %, а для Мексики – 64 % (рис. 2.3).

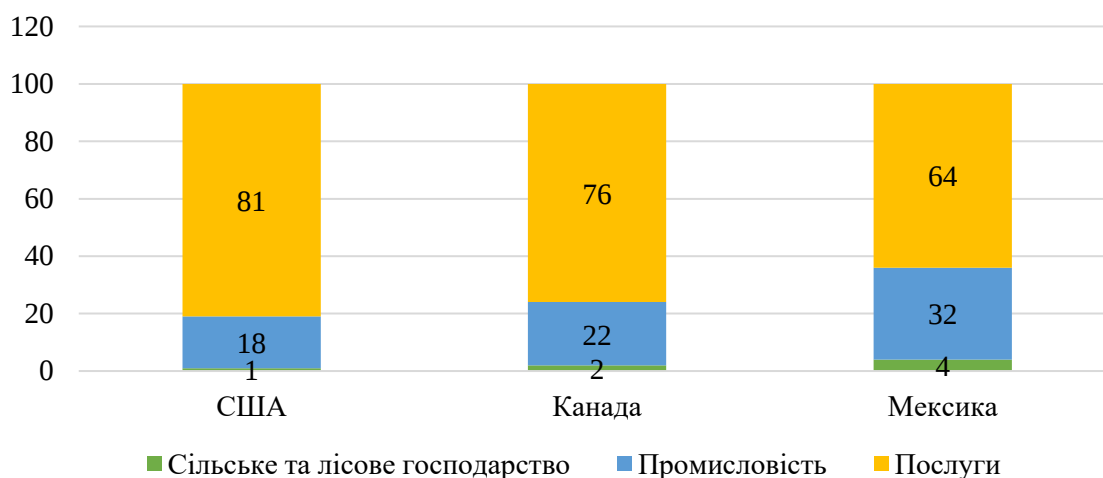

Рисунок 2.3 – Структура ВВП США, Канади, Мексики, % (2022 рік)

Джерело: побудовано за даними [13]

Для кожної з економік країн Північної Америки важливими є прямі іноземні інвестиції, найбільшу частку вони складають у США і Канаді, для Мексики частка ПІІ в ВВП майже вдвічі менше (рис. 2.4).

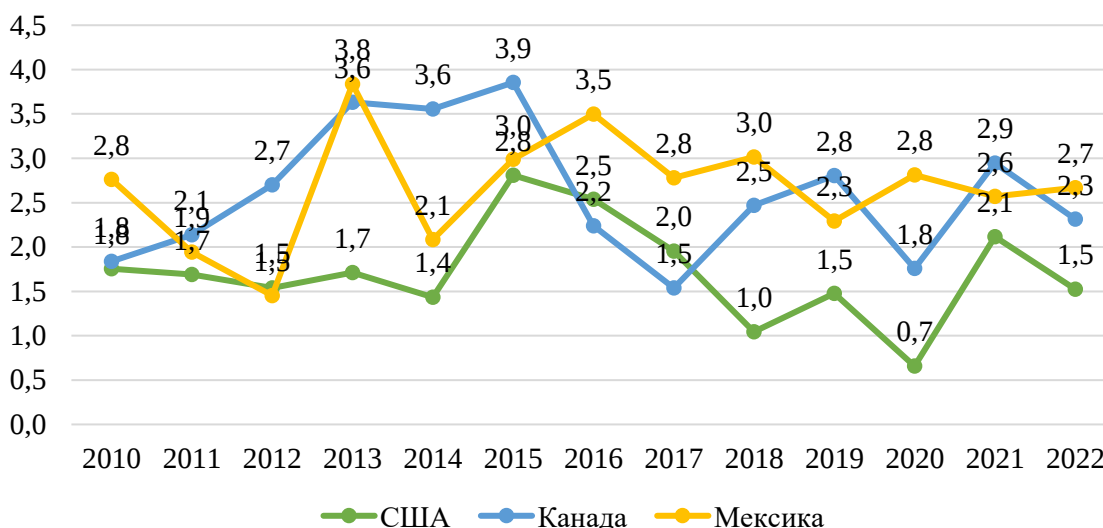

Рисунок 2.4 – Притік ПІІ в економіку США, Канади, Мексики з 2010 по 2022 рр., % від ВВП

Джерело: побудовано за даними [13]

Про ефективність економіки країн свідчить позиція в рейтингу глобальної конкурентоспроможності. Аналізуючи показник за останні 5 років, слід відмітити, що Канада погіршила свої позиції з 8-го у 2020 році до 15-го в 2023 році. США має відносно стабільну позицію з незначними коливаннями (рис. 2.5).

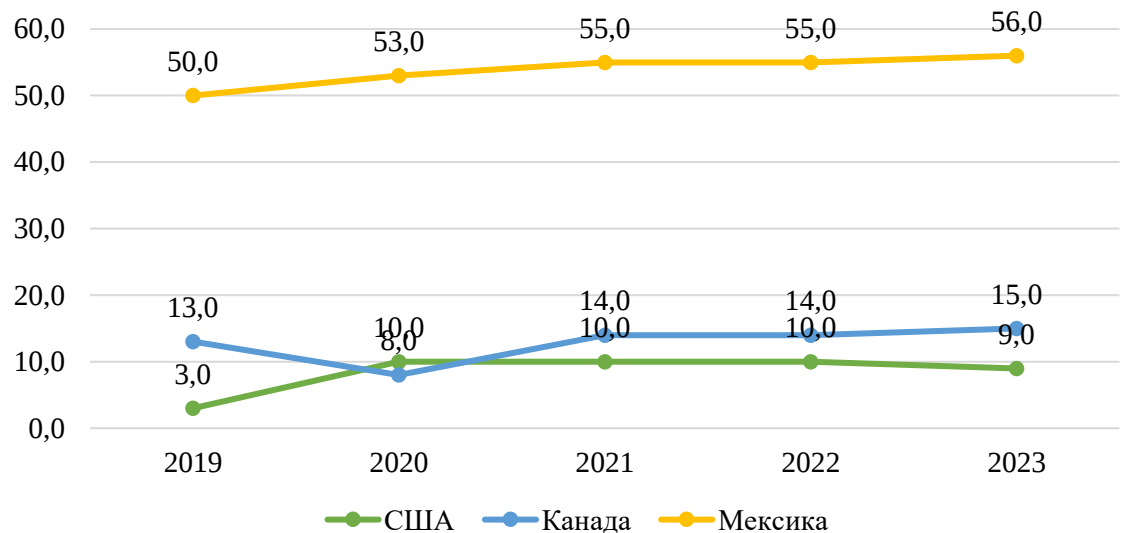

Рисунок 2.5 – Рейтинг США, Канади, Мексики за глобальним індексом конкурентоспроможності з 2019 по 2023 рр., місце в рейтингу

Джерело: побудовано за даними [14]

Мексика має значно гірші позиції, посідаючи 56 місце в 2023 році, тоді як США посіли 9, а Канада 15-те місце в рейтингу. Інтегральні складові індексу свідчать про те, що країни Північної Америки мають позитивні економічні індикатори, оскільки США в цьому рейтингу посідає 2-ге місце, Канада – 9-те, Мексика – 30-те місце. Але за показниками ефективності уряду Канада знаходиться на 16 місці, США – на 25-му, Мексика – на 60 му. За показником бізнес ефективності США, Канада і Мексика займають 14, 17, 51 місце відповідно. За інфраструктурою країни посіли 6, 11, 59 місця.

Отже, на основі аналізу економік країн Північної Америки, слід зазначити, що економіка США має найбільший внутрішній валовий продукт

серед усіх країн світу. Велика частина цього ВВП генерується в різних секторах, включаючи послуги, виробництво, фінанси та торгівлю. Економіка є диверсифікованою і включає в себе різні сектори, такі як високі технології, автомобільна промисловість, фінансові послуги, сільське господарство та інші. США відомі своїм активним внеском у наукові дослідження та розвиток нових технологій. Країна веде світовий ринок у багатьох високотехнологічних галузях.

Економіка Канади є однією з найбільш розвинених та індустріалізованих у світі. Країна має великий внутрішній ринок і високий рівень життя. Основні галузі економіки Канади включають нафтогазову промисловість, автомобільну та авіаційну промисловість, сільське господарство, лісову галузь та фінансові послуги. Канада також відома своїм активним міжнародним торгівельним партнерством, зокрема зі Сполученими Штатами. Країна має великий обсяг міжнародної торгівлі, особливо з продуктами природних ресурсів.

Економіка Мексики є однією з найбільших у Латинській Америці, але в Північній Америці значно поступається Канаді і США. В економіці розвиваються такі галузі, як автомобільна промисловість, електроніка, нафтогазова індустрія, туризм та сільське господарство. Експорт товарів і послуг з Мексики значною мірою залежить від тісних торгових зв'язків зі Сполученими Штатами. Мексика також є членом Міжамериканської зони вільної торгівлі та має угоди про вільну торгівлю з численними країнами. Протягом останніх років економіка Мексики стикалася з різними викликами, такими як низький рівень заробітної плати, нерівність доходів, корупція та небезпека насильства в окремих регіонах країни. Однак, Мексика залишається однією з найбільш привабливих для інвестицій країн у Латинській Америці завдяки своєму ринковому потенціалу та стратегічному географічному положенню.

2.2 Аналіз інтеграційних процесів в країнах Північної Америки

Поглибленню інтеграційних процесів економік Північної Америки сприяла угода про зону вільної торгівлі. Канада, Сполучені Штати та Мексика є стороною Північноамериканського договору про вільну торгівлю (НАФТА). Даний договір створює найбільшу у світі зону вільної торгівлі, при цьому сторони становлять приблизно одну третину світового ВВП. З моменту набуття чинності договору 1 січня 1994 року, три сторони систематично усувають більшість митних та не митних бар'єрів для торгівлі та інвестицій між собою. Окрім поступового скасування мит на товари, угода стала однією з перших регіональних угод, що вирішує широкий спектр економічних та регуляторних питань, і включає детальні положення щодо іноземних інвестицій, торгівлі послугами (включаючи банківські, цінні папери, страхування та телекомунікації), інтелектуальної власності, стандартів безпеки харчових продуктів, державних закупівель та певних питань міграційного законодавства. Проблеми праці та навколишнього середовища розглядаються в додаткових або "бічних" угодах, а саме Північноамериканські угоди про співпрацю в галузі праці та навколишнього середовища [26].

Крім своїх суттєвих зобов'язань, НАФТА створює Комісію з вільної торгівлі, що складається з представників керівних кабінетів трьох сторін. Комісія має збиратися щорічно для нагляду за виконанням НАФТА, контролю за подальшим розробленням угоди, вирішення суперечок, що виникають з угоди, нагляду за роботою комітетів та робочих груп НАФТА та розгляду будь-яких інших питань, які можуть впливати на функціонування угоди.

1 січня 2008 року офіційно були скасовані останні мита та квоти НАФТА - на цукор та різноманітні інші сільськогосподарські продукти - після кількох років поступового зниження. Однак, незважаючи на багато успіхів у виконанні умов договору, НАФТА залишається дуже суперечливою. Прихильники НАФТА зазначають, що торгівля між трьома країнами зросла втричі, зростаючи з 297 мільярдів доларів у 1993 році до 930 мільярдів доларів у 2007 році, і стверджують, що договір призвів як до економічного зростання, так і до

збільшення можливостей зайнятості. Однак противники сумніваються в цих економічних твердженнях як завищених та обманливих, і критикують за недостатній розвиток щодо вищих заробітних плат, стандартів праці та захисту навколишнього середовища.

У Ванкувері, Британська Колумбія в серпні 2007 року на засіданні канадський міністр міжнародної торгівлі Девід Емерсон, мексиканський міністр економіки Едуардо Сохо Гарса-Алдапе та представник з торгівлі США Сюзан Шваб погодилися збільшити ефективність ринку, економічний ріст, процвітання та інновації у трьох державах-членах. Зокрема, вони обіцяли полегшити торгівлю у ряді конкретних секторів, включаючи свинину, сталь, споживчу електроніку та хімікати. Також держави НАФТА вжили ініціатив поза формальними процесами НАФТА в області економічної інтеграції. Наприклад, з 2005 року лідери трьох країн НАФТА зустрічалися під егідою Партнерства з безпеки та процвітання Північної Америки (SPP), паралельного інституту, створеного для поліпшення кордонної безпеки та економічного співробітництва. На саміті у квітні 2008 року лідери трьох країн підтвердили своє зобов'язання до "розумних і безпечних кордонів", одночасно обіцяючи збільшувати конкурентоспроможність, зміцнювати енергетичну безпеку та захист навколишнього середовища, забезпечувати безпеку споживачів та реагувати на надзвичайні ситуації. Однак деякі посадовці та бізнесмені бояться "загущення кордонів", яке почалося після терактів 11 вересня, імпонуючи значні перешкоди в торгівлі [26].

Крім урядових заходів, НАФТА також спонукала до приватних ініціатив, спрямованих на сприяння інтеграції. Наприклад, у 2007 році архітектурні професії Канади, Мексики та США підписали Угоду про взаємне визнання.

Угода, спрямована на спрощення визнання кваліфікацій у межах трьох держав НАФТА. Крім того, інші професійні організації перебувають у процесі визначення стандартів та критеріїв для ліцензування та сертифікації постачальників професійних послуг.

НАФТА стала однією з ключових тем під час президентських виборів в Сполучених Штатах 2008 року. Програма Демократичної партії 2008 року, затверджена на національній конвенції партії в Денвері у серпні 2008 року, закликала до переговорів з метою "внесення змін" до угоди. Під час передвиборної кампанії демократичний кандидат Барак Обама заявив, що запросить Мексику та Канаду переглянути угоду під загрозою виходу США з угоди. Після виборів і до свого інавгурації обраний президент здається відмовився від цих коментарів. У листопаді 2008 року г-н Обама призначив представника Раму Емануеля головою Білого дому. Г-н Емануель був відповідальним за забезпечення конгресового затвердження НАФТА під час президентства Клінтона в 1993 році. Крім того, г-н Обама призначив губернатора Біла Річардсона, ще одного великого прихильника НАФТА, на посаду секретаря торгівлі в своєму кабінеті [26].

У НАФТА передбачено ряд положень, які стосуються вирішення спорів. Основні механізми вирішення спорів знаходяться у розділах 11, 19 та 20 НАФТА.

Кожне з цих положень наведено нижче, разом із коротким описом подій минулого року.

Розділ 11 НАФТА надає ряд суттєвих захистів для інвесторів НАФТА в інших державах-учасниках НАФТА та створює міжнародний арбітражний механізм для вирішення спорів між інвесторами НАФТА та приймаючими державами. Альтернативно, інвестор може звернутися до внутрішніх судів приймаючої держави. Розділ 11 передбачає, що остаточні арбітражні рішення є виконавчими відповідно до внутрішніх судових органів. Протягом років було подано відносно велику кількість справ згідно з розділом 11. Значними розвитками у главі 11 у минулому році були наступні:

Розділ 19 НАФТА створює альтернативу судовому перегляду остаточних визначень у справах про антидемпінг та компенсаційні збори. Зокрема, глава 19 передбачає незалежний двосторонній перегляд рішень внутрішніх слідчих органів. Панелі глави 19 переглядають ці рішення виключно для визначення,

на підставі адміністративних записів, чи відповідний внутрішній слідчий орган належним чином застосував національні закони. Панелі використовують той самий стандарт перегляду та ті самі загальні правові принципи, що й внутрішній суд у штаті, де було прийнято рішення. Панелі розділу 19 можуть або підтримати рішення, або повернути його слідчому органу, і рішення панелей є обов'язковими для сторін.

У 2008 році було видано один звіт панелі розділу 19. У цьому випадку панель підтримала визначення агентств США під час перегляду антидемпінгових та компенсаційних зборів щодо нержавіючої сталевий листа і стрічки у рулонах з Мексики. Крім цього випадку, у 2008 році було подано три додаткові запити на перегляд панеллю. Мексика просила перегляду як вирішального визначення про травми, так і визначення про травми з боку США щодо легкості стінової прямокутної труби та труби, а Канада оскаржила остаточний перегляд антидемпінгових обов'язків щодо вуглецевого та певного сплаву відлитого дроту. Ці суперечки перебували на розгляді станом на 31 грудня 2008 року. Крім того, дві суперечки, подані протягом 2007 року, залишалися на розгляді станом на кінець 2008 року.

Розділ 20 NAFTA містить загальне положення про врегулювання спорів, яке застосовується до всіх суперечок, пов'язаних з тлумаченням або застосуванням NAFTA. Спори глави 20 починаються з консультацій між суперечливими сторонами. Якщо це не вдасться, суперечлива сторона може запросити зустріч Комісії з вільної торгівлі NAFTA. Якщо Комісія не зможе вирішити спір, суперечлива сторона може запросити утворення п'ятичленної арбітражної панелі. Звіт панелі глави 20 містить встановлення фактів і визначення, чи є оспорювана міра несумісною з обов'язками сторін за NAFTA або нульована або погіршує переваги, які держава може розумно очікувати від угоди. Сторони NAFTA рідко звертаються до механізмів глави 20, і у 2008 році не було поданих суперечок глави 20 і не було видано звітів глави 20.

Важливо зауважити, що не всі економічні суперечки між цими трьома державами вирішуються через інституційну структуру NAFTA. Так,

наприклад, деякі суперечки, пов'язані із державами-членами NAFTA, передаються до вирішення суперечок СОТ. У грудні 2008 року Мексика та Канада кожна запросили консультації зі США в СОТ щодо положення США, що вимагає маркування країни походження на певних сільськогосподарських продуктах. У жовтні 2008 року Мексика запросила консультації зі США з приводу деяких заходів США, що впливають на імпорт та продаж мексиканського тунця. Крім того, у 2008 році панель Апеляційного органу СОТ підтримала мексиканську скаргу на певні методики, використані Сполученими Штатами для розрахунку антидемпінгових зборів, і пізніше у тому ж році арбітрактор СОТ визначив, як довго США мають виконати рішення СОТ [26].

Інші суперечки між державами-учасниками NAFTA вирішуються через різноманітні двосторонні та внутрішні канали. У 2008 році відбулися важливі події у двох довгострокових суперечках. Перша з цих суперечок стосується десятилітньої боротьби за експорт канадських продуктів з м'якого дерева в США. Цей спір, здається, був вирішений Угодою США–Канада про м'яке дерево, підписаною 12 жовтня 2006 року. Проте виникло кілька суперечок щодо виконання угоди. У березні 2007 року Сполучені Штати запросили офіційні консультації, щоб вирішити питання щодо виконання Канадою деяких експортних заходів, включаючи механізми внезапних зростань та обсяги квот. Після невдалих консультацій у серпні 2007 року Сполучені Штати розпочали міжнародні арбітражні процедури. У березні 2008 року арбітражна панель визначила, що Канада порушила угоду про м'яке дерево, не скоригувавши квоти в 2007 році щодо східних провінцій, але такі коригування не були потрібні для західних провінцій. Наступний етап арбітражних процедур стосується питання, чи слід накладати заходи за порушення.

У січні 2008 року Сполучені Штати подали другу арбітражну скаргу, стверджуючи, що Онтаріо та Квебек надають виробникам гранти, позики, гарантії на позики та податкові кредити та інші пільги з порушенням антиобхідних положень Угоди про м'яке дерево. Крім того, у січні 2008 року

Канада оголосила про створення Фонду розвитку спільноти на 1 мільярд доларів, який включатиме допомогу її лісовій промисловості. У відповідь Сполучені Штати вимагали гарантій, що план відповідає умовам Угоди про м'яке дерево.

Ще один довгостроковий спір стосується використання мексиканських вантажівок в Сполучених Штатах. Згідно з NAFTA, міжнародні перевезення товарів мали бути лібералізовані до грудня 1995 року. Однак потім Мексика скаржилася, що США неправомірно блокували мексиканські вантажівки від перевезень в США, і в лютому 2001 року панель глави 20 визнала Мексику винною. Проте серія правил США призвела до того, що мексиканські вантажівки майже повністю виключені з експлуатації в США. Уряд США запровадив "пілотний" програму, яка дозволяла 100 мексиканським вантажівкам працювати в США. У серпні 2008 року Міністерство транспорту США оголосило про намір продовжити ініціативу ще на два роки. У вересні палата представників проголосувала за припинення пілотної програми з рахунку 395–18. Сенат, однак, не прийняв негайних заходів щодо цього законопроекту [26].

Угоду НАФТА було оновлено – USMCA була підписана 30 листопада 2018 року та набула чинності 16 листопада 2019 року.

Мета угоди:

- Сприяти вільному та справедливому руху товарів, послуг та інвестицій між трьома країнами.
- Оновити правила торгівлі відповідно до сучасних стандартів.
- Захистити права працівників та навколишнє середовище.

Основні положення USMCA полягають у наступному.

USMCA встановлює нові правила походження товарів, щоб гарантувати, що товари, які торгуються між країнами, виробляються в Північній Америці.

Оновлена угода включає положення, які відкривають доступ до ринків для сільськогосподарських продуктів з усіх трьох країн.

USMCA зміцнює захист інтелектуальної власності, таких як авторські права, патенти та товарні знаки.

У сфері цифрової торгівлі угода забороняє країнам вводити мита на електронні продукти та забороняє дискримінацію в Інтернеті.

Щодо трудових стандартів USMCA містить положення про мінімальну заробітну плату, безпеку праці та права працівників.

Також угода зобов'язує країни співпрацювати в захисті навколишнього середовища.

USMCA вважається важливою віхою в історії Північної Америки і сприяє:

- Збільшенню торгівлі та економічного зростання в трьох країнах.
- Створенню нових робочих місць.
- Підвищенню рівня життя для працівників.
- Захисту навколишнього середовища.

Незважаючи на певні виклики та слабкі сторони USMCA залишається важливою угодою, яка може мати значний вплив на майбутнє Північної Америки.

2.3 Аналіз результатів розвитку інтеграційних процесів країн Північної Америки

Оскільки зона вільної торгівлі в першу чергу впливає на розвиток торговельно-економічних зв'язків проведемо аналіз обсягів експорту, імпорту країн регіону. Починаючи з моменту формування зони вільної торгівлі спостерігається кількісне збільшення обсягів торгівлі товарами США, Канади та Мексики (рис. 2.6).

Разом з цим спостерігаються коливання в періоди глобальних економічних криз, падіння можна відмітити у 2009 р., 2015-2016 рр. та у 2020 р., але обсяги швидко відновлювались до кризових показників.

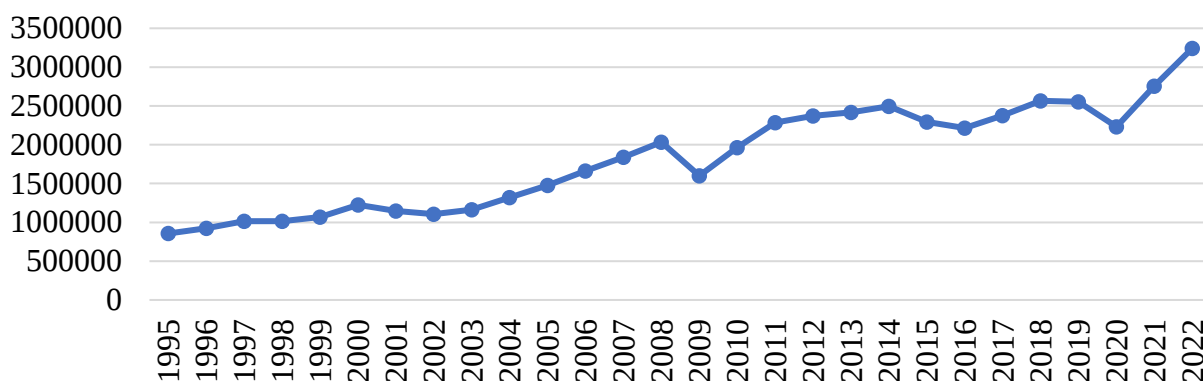

Рисунок 2.6 – Динаміка торгівлі товарами США, Канади та Мексики з 1995 по 2022 рр., млн дол. США

Джерело: побудовано за даними [27]

Незважаючи на позитивну кількісну динаміку слід відмітити поступове зниження частки регіональної торгівлі у співвідношенні до обсягів торгівлі Канади, Мексики та США з країнами інших регіонів (рис. 2.7). Це свідчить про тенденції повільної, але переорієнтації економік країн на торговельно-економічне співробітництво з іншими партнерами.

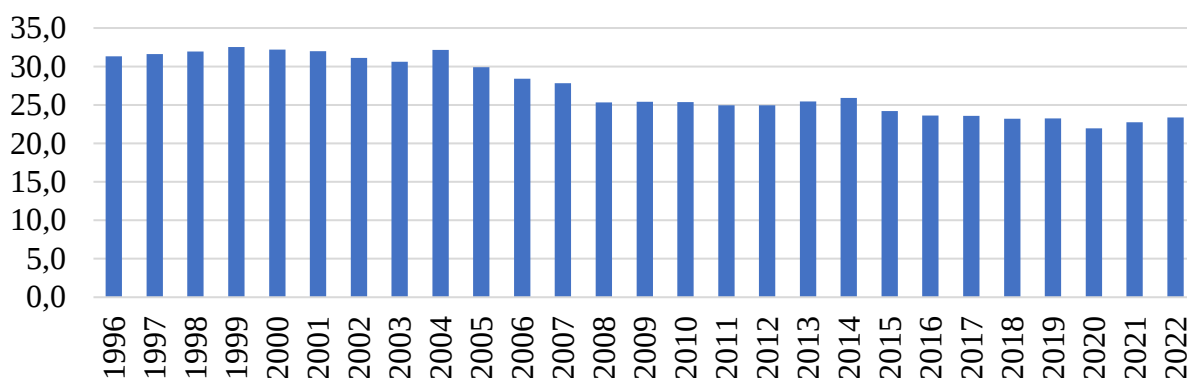

Рисунок 2.7 – Частка регіональної торгівлі країн Північної Америки з 1996 – 2022 рр., %

Джерело: побудовано за даними [28]

У цілому в Північній Америці щодо внутрішньої торгівлі товарами спостерігається позитивне сальдо, але для США внутрішньо регіональний імпорт перевищує експорт (рис. 2.8).

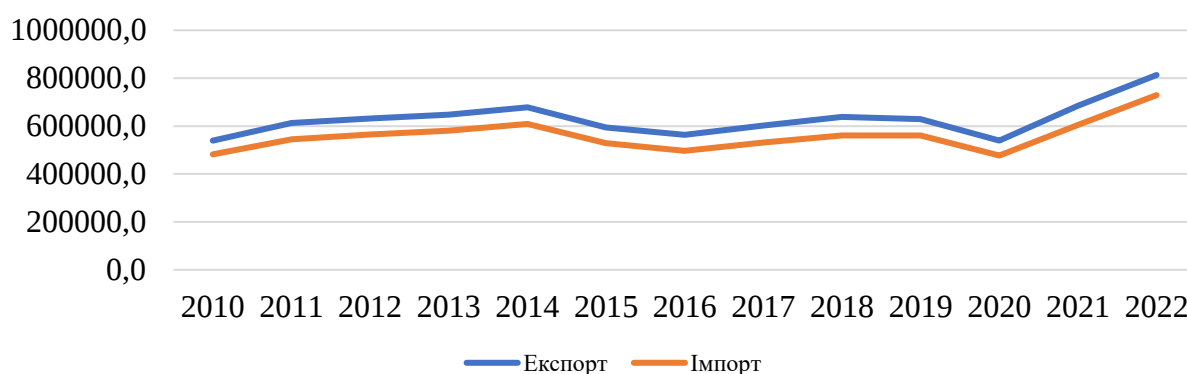

Рисунок 2.8 – Внутрішній експорт та імпорт товарів країн Північної Америки, 2010-2022 рр., дол. США

Джерело: побудовано за даними [28]

Незважаючи на кількісну позитивну динаміку, за останні 12 років країнами все ще вводяться протекціоністські заходи стосовно одна одної. Зокрема, Канада щорічно впроваджує значну кількість протекціоністських заходів (рис. 2.9). Зокрема, з 2010 по 2023 роки Канада стосовно США і Мексики впровадила 1133 протекціоністських заходи, в той час як лібералізаційних – 26.

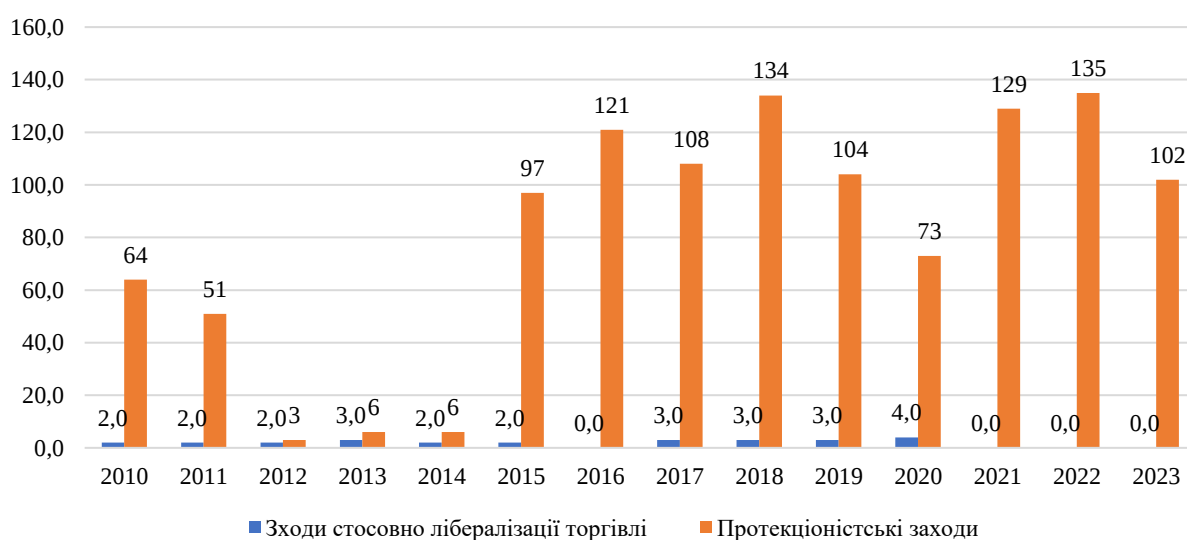

Рисунок 2.9 – Кількість протекціоністських та лібералізаційних торговельних заходів, що впровадила Канада стосовно США і Мексики, 2010-2022 рр., од.

Джерело: побудовано за даними [29]

США реалізує ще значно більшу кількість протекціоністських заходів (рис. 2.10).

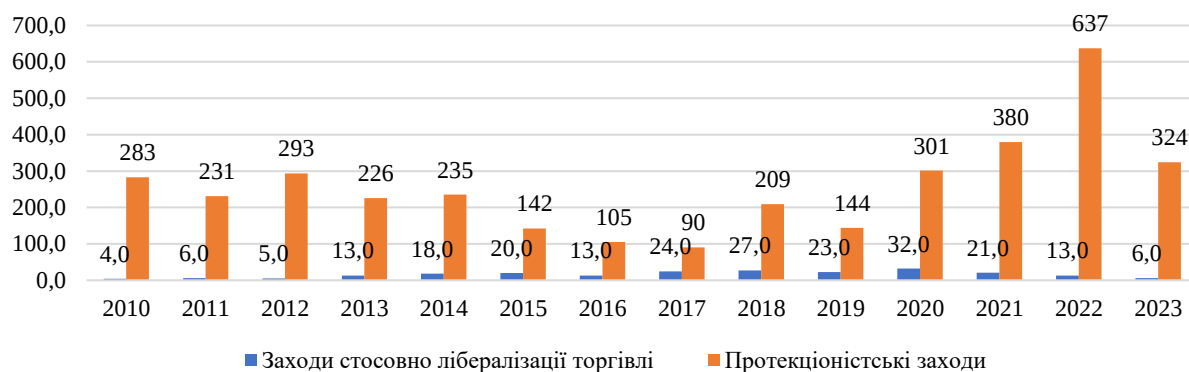

Рисунок 2.10 – Кількість протекціоністських та лібералізаційних торговельних заходів, що впровадили США стосовно Канади і Мексики, од.

Джерело: побудовано за даними [29]

Мексика впроваджує значно меншу протекціоністських заходів, разом з тим більша кількість лібералізаційних заходів (рис. 2.11).

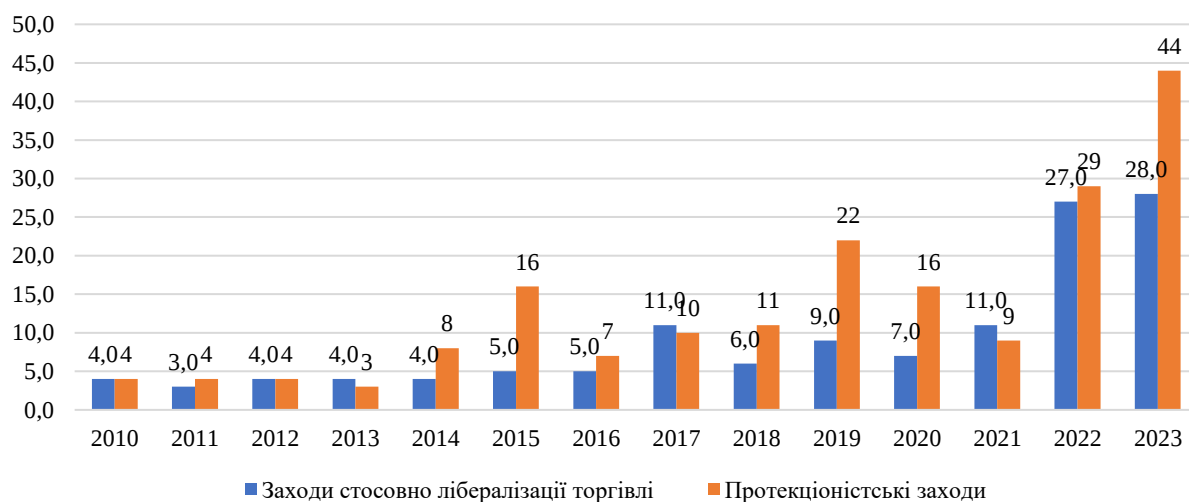

Рисунок 2.11 – Кількість протекціоністських та лібералізаційних торговельних заходів, що впровадила Мексика стосовно США і Канади, од.

Джерело: побудовано за даними [29]

Таким чином, всі три країни – США, Канада та Мексика – використовують протекціоністські заходи одна проти одної.

Зокрема, США ввели мито на імпорт сталі та алюмінію з Канади та Мексики; ввели мито на імпорт товарів з Китаю, що також впливає на торгівлю з Канадою та Мексикою, оскільки ці країни також імпортують товари з Китаю.

Канада ввела мито на імпорт сталі та алюмінію з США; ввела мито на імпорт товарів з США, у відповідь на мита США на сталь та алюміній.

Мексика ввела мито на імпорт свинини з США; ввела мито на імпорт сиру з США.

Ці взаємні протекціоністські заходи призвели до торговельних напружень між трьома країнами.

Існує кілька причин, чому ці країни використовують протекціоністські заходи одна проти одної:

1. Захист вітчизняних галузей промисловості. Кожна країна хоче захистити свої вітчизняні галузі промисловості від конкуренції з боку інших країн.

2. Переговори про нову торговельну угоду. США, Канада та Мексика ведуть переговори про нову торговельну угоду, яка має замінити USMCA. Протекціоністські заходи можуть використовуватися як тактика тиску під час цих переговорів.

3. Внутрішньополітичні фактори. Уряди США, Канади та Мексики можуть використовувати протекціоністські заходи, щоб задовольнити своїх виборців, які стурбовані втратою робочих місць та конкуренцією з боку іноземних компаній.

Наслідки взаємних протекціоністських заходів між США, Канадою та Мексикою є складними. З одного боку, вони можуть допомогти захистити вітчизняні галузі промисловості та робочі місця. З іншого боку, вони можуть призвести до вищих цін для споживачів, меншого вибору товарів та послуг, а також до торговельних війн, які можуть завдати шкоди економіці всіх трьох країн.

Висновки до розділу 2

Країни Північної Америки відіграють важливу роль у світовій економіці, особливо США з найбільшою економікою світу. Аналіз економічної інтеграції країн Північної Америки свідчить про значний вплив торговельних угод, таких як NAFTA і USMCA на торгівлю в регіоні.

Реалізація угоди NAFTA сприяла значному зростанню торгівлі між учасниками, але супроводжувалася численними спорами та суперечками, які потребували арбітражних рішень. Зазначено, що економічна інтеграція має велике значення для соціально-економічного розвитку та співпраці в регіоні, але також породжує нові виклики, такі як управління трудовими та екологічними стандартами. Проведений аналіз свідчить про складність та важливість економічної інтеграції в Північній Америці та необхідність постійного вдосконалення і адаптації до змін в глобальній економіці.

Загалом, інтеграція США, Канади та Мексики мала позитивний вплив на економіку всіх трьох країн.

Однак важливо зазначити, що були й деякі негативні наслідки, такі як втрата робочих місць у деяких галузях промисловості.

Уряди США, Канади та Мексики повинні продовжувати співпрацювати, щоб максимізувати переваги USMCA та мінімізувати її негативні наслідки.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

3.1 Проблеми економічної інтеграції країн Північної Америки

Північноамериканська угода про вільну торгівлю припинила, як було вказано в розділі 2, своє існування 2020 року, і піддавалась критиці в Сполучених Штатах протягом 25 років. NAFTA не заслуговувала на погану репутацію і забезпечувала значні економічні переваги для всіх трьох країн, що виявилось через величезний розширення регіональної торгівлі та інвестицій. Більше того, NAFTA визначила шаблон для десятків білатеральних угод про вільну торгівлю з іншими торговельними партнерами, які кожна країна переговорювала окремо протягом останніх двох десятиліть.

Але NAFTA була спроектована для 20-го століття і потребувала оновлення. Не здатні відкрити оригінальну угоду без ризику її розпаду, політичні лідери в трьох країнах в значній мірі уникали необхідних реформ NAFTA та обмежували зміни рішеннями міністрів торгівлі, практично непоміченими їхніми законодавствами, для внесення змін в правила походження для підтримки міжрегіональної торгівлі та інвестицій за рахунок глобальних зв'язків. У політичній сфері більше уваги було приділено жорстким правилам з питань праці та навколишнього середовища, нав'язаним Мексиці.

Проте, економічна реформа NAFTA була суттєво здійснена частково через переговори з Транс-тихоокеанським партнерством (TPP). Мексика та Канада приєдналися до переговорів, під керівництвом США, в кінці 2012 року, і всі три країни завершили комплексне оновлення своєї північноамериканської угоди в контексті модернізації торговельних відносин у ширшому регіоні Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Реформа NAFTA була фактично реалізована через TPP, але потім не була впроваджена через вихід США з угоди на початку президентства Трампа в січні 2017 року.

Спроби реформування NAFTA швидко відродилися, але президент Дональд Трамп вимагав, щоб переговори відображали його пріоритети, інакше він виведе Сполучені Штати з угоди. Після 15 місяців переговорів між трьома партнерами, переглянута угода була підписана 30 листопада 2018 року. Після додаткових модифікацій угоди для забезпечення підтримки Конгресу США угода була ратифікована національними парламентами і набула чинності 1 липня 2020 року.

У Сполучених Штатах нову угоду назвали Угода між Сполученими Штатами, Мексикою та Канадою або USMCA; в Мексиці це Т-МЕК або Угода між Мексикою, Сполученими Штатами та Канадою; а в Канаді це Угода між Канадою, Сполученими Штатами та Мексикою або CUSMA. Природно, нову угоду вже не називають "Угодою про вільну торгівлю". Слова мають значення. Угода вже не схожа на минулі УГТ, із незначними винятками, вона не вводить нових лібералізацій торгівлі та інвестицій, але скоріше накладає обмеження, які обмежують комерційні відносини порівняно з ерою NAFTA (наприклад, щодо доступу до участі в торгах за угодами з урядом США) в намаганні задовольнити інтереси американського протекціонізму. Канадські та мексиканські чиновники прийняли цю несправедливу орієнтацію під тиском, але також з неправильною надією, що це збільшить зовнішні інвестиції в їх автосектори.

USMCA відкрито відображає своє походження від NAFTA. Багато нових положень угоди запозичено зі старої угоди. Переговорники також щедро використовували та вдосконалювали положення ТРР для оновлення та посилення зобов'язань в таких сферах, як цифрова торгівля, навколишнє середовище, практика валют, та праця. Модернізація вимагала невеликих змін у поточній політиці трьох країн, оскільки ці положення в основному відображають практику США, а також зобов'язання, які Канада та Мексика виконали в рамках своєї участі у Комплексній та Прогресивній Угоді про Транстихоокеанське Партнерство (СРТРР).

У цілому, нова торгова угода незначно гальмує економічну інтеграцію. Аналізи Інституту Петерсона (Lovely та Schott, 2019) та оцінка USMCA Міжнародної торгівельної комісії США (USITC, 2019) свідчать, що USMCA матиме трохи негативний вплив на економіку США та шкодить мексиканському автосектору порівняно з NAFTA.

Однак угода має один великий плюс: завдяки зміні назви та підтримці демократів з Конгресу США, USMCA знизив значну частину політичного опору в США, який загрожував скасувати угоду та затемнював торгіві та інвестиційні відносини Північної Америки. Іншими словами, нова угода зменшує страхові премії на інвестиції в Мексиці, знижуючи ризик відновлення обмежень на кордоні. Але, як ми бачили на прикладі реакції на пандемію COVID-19, міграції через кордон між США та Мексикою, а також мит на сталь та алюміній, накладені з міркувань національної безпеки, торгові зобов'язання можна легко обійти новими обмеженнями.

Більше того, навіть при тому, що нова угода поліпшує клімат для інвестицій в Мексиці, виключаючи загрозу Трампа про розпуск NAFTA, цей "виграш" частково компенсується збільшеним ступенем невизначеності, що виникає внаслідок нового розділу про перегляд/припинення, який може бути активований після 16 років. Ця перспектива може обмежити інвестиції в великі заводи, які обслуговують дві або три країни. Порівняно з епохою перед Трампом, USMCA мало впливає на підвищення довіри інвесторів до будь-якого з трьох ринків. Якщо Мексика хоче покращити свою привабливість для іноземних інвесторів, їй потрібно привести своє власне економічне господарство в порядок.

Триває певний період "медового місяця" для партнерів Північної Америки, перед тим як їхні регіональні відносини стикаються з новими викликами. Щоб забезпечити збільшення зростання та спільного процвітання по всій Північній Америці, три торгові партнери швидко повинні скористатися можливостями, створеними новою, більш кооперативною, політичною атмосферою, щоб посилити регіональну економічну інтеграцію.

Однією з перших цілей повинна бути додаткова угода, в якій передбачено, що між партнерами USMCA не буде обмежень на експорт медичних товарів - масок, засобів індивідуального захисту, апаратів для штучної вентиляції, вакцин та лікування. У багатьох інших сферах три партнерські країни також можуть співпрацювати, щоб сприяти спільному процвітання. У той же час є сфери, де три країни повинні керувати своїми відмінностями, зокрема для запобігання націоналістичним політикам, які гальмують торговельні та інвестиційні потоки в Північній Америці. В цьому контексті ця робота розпочинається з двох секторів, які становлять значну частину міжрегіональної торгівлі: автомобілів та енергетики. Нова угода ймовірно шкодитиме першому та допоможе другому, хоча останні мексиканські енергетичні політики можуть зіткнутися з кооперативними намірами нової угоди.

Навіть з угодою USMCA, проблеми на кордоні все ще гальмують інтеграцію Північної Америки. Найбільш очевидні - це інфраструктурні затори - затори на ключових пунктах пропуску кордону. Ці проблеми повернуться через декілька років, коли буде контролюватися COVID-19. Метою повинно бути встановлення максимальних часів пропуску, скажімо, однієї години, і партнери повинні зобов'язатися будувати необхідні мости та дороги на спільній основі, а також прискорити процедури оформлення документів, щоб досягти цієї мети.

Також Мексика та Сполучені Штати повинні підтримувати інвестиції в інфраструктуру, що сприяє виробництву та розподілу відновлювальної енергії в обох країнах. У найближчий час продовжений ріст виробництва та торгівлі природним газом внесе значний внесок у зменшення викидів вуглецю, оскільки електростанції на вугіллі поступово вилучатимуться з експлуатації. Згуртована регуляторна політика для вітрової та сонячної енергії, а також розширення зв'язків між газопроводами та електричними мережами, збільшать енергетичну безпеку та стимулюватимуть прибуткові нові інвестиції в Мексиці та південних штатах США.

Менш помітні, але не менш важливі, є суперечки, які перешкоджають електронній торгівлі та потоку даних. На відміну від Китаю, Росії та кількох інших країн, уряди Північної Америки не цензурять цифрові новини чи інформацію. Шляхи відкриті для трансформаційних змін у роздрібній торгівлі, освіті, охороні здоров'я, праві, фінансах та інших галузях за допомогою цифрових мереж. Ці шляхи стануть основними полюсами зростання в наступному десятилітті.

Але Канада грає з ідеєю цифрового податку на послуги (DST) за французькою моделлю: відсоток виручки, отриманої компаніями, такими як Facebook та Google, яка, як стверджується, припадає на користь канадських користувачів. Ця ідея суперечить існуючим двостороннім податковим договорам і міцно відхиляється Конгресом як демократами, так і республіканцями (Hufbauer, 2020). Квебек і Саскачеван вже ввели податки на цифрові послуги, а Британська Колумбія має намір зробити це у квітні 2021 року (Тахато, 2020). Щоб уникнути нових напруг у Північній Америці, три країни повинні припинити введення нових податків і розробити замість цього зрозумілу стратегію, щоб забезпечити, що податкові політики не створюють перешкод для регіональної торгівлі.

Інші тертя чекають на електронну торгівлю та потік даних. Найбільш тривожними є вимоги, які зараз загальні по всьому світу, щодо локалізації даних. Вимоги, згідно з якими всі особисті та комерційні дані, зібрані в країні, повинні зберігатися на серверах, які фізично знаходяться в цій країні і, як додаткове обмеження, не повинні передаватися на сервери в іншій країні. Ці вимоги виходять далеко за межі потреб особистої конфіденційності і додають значні витрати на операцію цифрових платформ. Китай вже накладає такі вимоги. Останнє рішення Європейського Суду щодо захисту приватності даних в рамках ЄС-США "Privacy Shield" свідчить, що воно не забезпечує захисту європейської конфіденційності даних під час передачі даних до Сполучених Штатів, що може змусити Європейський Союз слідувати прикладу Китаю. Тим часом, угода USMCA забороняє країнам-учасникам

накладати вимоги щодо локалізації даних та обмежувати потоки даних. Якщо Канада та Мексика будуть слідувати шляхом ЄС, це суперечитиме Північноамериканській угоді. Однак у жовтні 2020 року Мексика запропонувала регулятивні акти, які можуть ускладнити використання хмарних послуг від американських постачальників і вимагати певної локалізації даних. Це варто спостерігати.

За зразком розділу 230 Закону про засоби комунікації, відповідальність за вміст онлайн угод, передбачена в USMCA, захищає цифрові платформи, такі як Facebook, YouTube та Twitter, від юридичної відповідальності за хибні, шахрайські заяви, розміщені користувачами. Без захисту платформи стояли б перед потоком позовів. Однак на практиці платформи все більше видаляють образливий матеріал за відомостями. USMCA захищає платформи від позовів, коли вони видаляють такий матеріал «зі справедливою вірою». Ця положення буде застосовуватися до Мексики через три роки, починаючи з 1 липня 2023 року.

Проблематичними для Північної Америки є низькі порогові значення де мінімально - близько 100 доларів за пакет - які застосовуються Мексикою та Канадою. Посилки, що перевищують цей поріг, звільнені від митних зборів, податку на додану вартість та роздрібних податків. Однак вище мексиканського та канадського порогів, підприємства зі збором митних зборів та податків значно знижують імпорт невеликих посилок. У порівнянні, поріг де мінімум для США становить 800 доларів, і невеликі імпортні посилки є значним елементом. Сполучені Штати можуть знизити свій статутний поріг до мексиканського та канадського порогів, відповідно до USMCA, якщо таке рішення буде прийнято. Мексика та Канада ховають страхи, що, якщо вони піднімуть свої порогові значення до рівня США, буде втрачено занадто багато податкових надходжень, і їхні роздрібні магазини будуть знищені американськими електронними комерційними компаніями. Ураховуючи ці обурення, слід досягти угод, що передбачатимуть як вищі порогові значення, так і спрощену оподаткування, щоб сприяти розвитку електронної комерції,

зберігаючи податкові надходження від роздрібних продажів та не надавати надмірної податкової переваги імпорту електронної комерції.

Під час президентської кампанії Д. Байден оприлюднив план введення нових підприємницьких податків для запобігання вивезенню робочих місць США, зокрема виробничих місць. Пропозиції Д. Байдена проблематичні не лише тому, що вони шкодитимуть американським багатонаціональним корпораціям, що конкурують з іноземними багатонаціональними корпораціями, але й тому, що вони поставлять складні вибори щодо оподаткування підприємств в Канаді та Мексиці. Поруч із податковим планом, інші провідні демократи запропонували масштабні субсидії для технологічних промислів США. Також, це може стати викликом для Канади та Мексики. За сюжетом, що лежить в основі податкового плану оживляється тема "втечі заводу", яка надихнула законопроект Берка-Харткі 1972 року. Цей законопроект, який так і не став законом, мав на меті позбавити БНБ можливості отримати кредит на обов'язки з оподаткування США за доходи, сплачені іноземними країнами. Але зробити багатонаціональні корпорації з іноземним виробництвом злочинцями не відповідає дійсності, адже американські БНП створюють більше американських робочих місць, здійснюють більше інвестицій, реалізують більше експорту та проводять більше науково-дослідницьких робіт (НДД) порівняно з їхніми колегами вітчизняного виробництва.

Таким чином, проблеми інтеграції в Північній Америці створюють низку викликів, які необхідно вирішувати для досягнення більш глибокої економічної співпраці та процвітання в регіоні. Одна з цих проблем полягає в низьких порогах де мініміс, що використовуються Мексикою та Канадою, які створюють обмеження для малих імпортних партій, порівняно з більш високими стандартами в США. Це створює нерівність у торгівлі та може обмежувати сприйняття цих країн як сприятливого місця для іноземних інвестицій.

Крім того, відкриття урядових закупівель для закордонної конкуренції, яке було обіцяно під час угоди NAFTA, не було втілено в USMCA, що свідчить про крок назад у напрямку інтеграції. Це може призвести до подальшого скорочення прав на участь у федеральних контрактах США для Канади та Мексики, обмежуючи можливості для спільного розвитку інфраструктури та інших проектів. Введення нових податків на цифрові послуги та обмежень на локалізацію даних може стати перешкодою для економічної інтеграції. Ці заходи можуть вплинути на зростання електронної комерції та цифрових послуг у регіоні, які є ключовими факторами економічного розвитку у цифрову епоху.

Загалом, для подальшої інтеграції в Північній Америці необхідно здійснювати реформи, спрямовані на вирішення цих проблем та забезпечення сприятливого середовища для торгівлі, інвестицій та цифрового розвитку.

3.2 Перспективи розвитку економічної інтеграції країн Північної Америки

Перспективи розвитку економічної інтеграції країн Північної Америки залишаються, незважаючи на проблеми, зазначені у п. 3.1. є важливими. Існуючі торгові угоди сформували стійкий фундамент для подальшої співпраці та розвитку в регіоні. Щодо перспектив подальшої інтеграції, то вони можуть спостерігатися в наступних сферах (рис. 3.1).

1. Розширення торговельних стосунків. Угоди, створюють умови для збільшення обсягів торгівлі між країнами. Збільшення обсягів експорту та імпорту може сприяти зростанню економіки та створенню нових робочих місць.

2. Сприяння інвестиціям. Забезпечення стабільного регулювання та захисту інвестицій може привернути більше прямих іноземних інвестицій у регіон. Це, в свою чергу, може сприяти розвитку нових секторів економіки та підвищенню конкурентоспроможності.

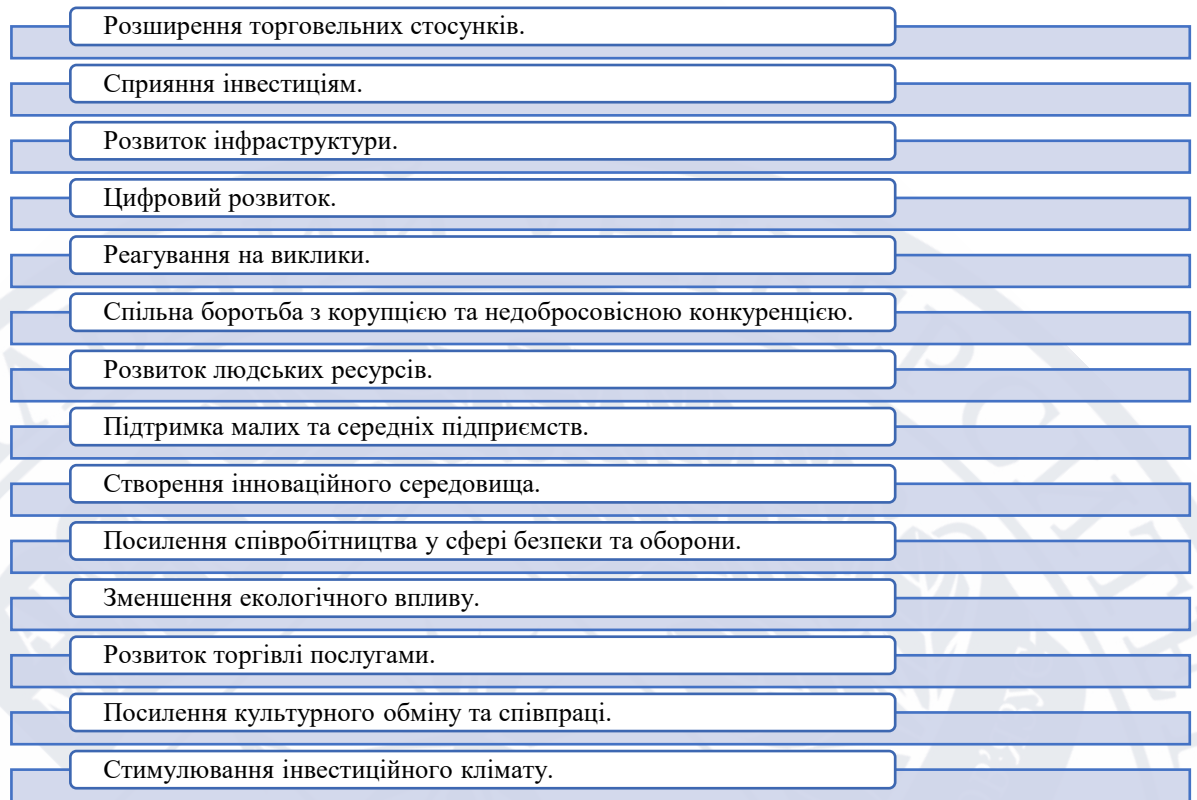

Рисунок 3.1 – Перспективи економічної інтеграції країн Північної інтеграції

Джерело: сформовано автором

3. Розвиток інфраструктури. Спільні інфраструктурні проекти, такі як будівництво мостів та доріг на кордонах, можуть покращити доступ до ринків та зменшити витрати на перевезення товарів. Це може сприяти збільшенню торговельного обороту та розвитку регіональної економіки. Розвиток та модернізація інфраструктури, такої як дороги, залізниці, порти та аеропорти, може покращити торгівельні зв'язки між країнами регіону та збільшити ефективність логістики.

4. Цифровий розвиток. Розвиток цифрових технологій та спільна робота над цифровою інфраструктурою можуть стати ключовими чинниками для підвищення ефективності торгівлі та збільшення доступу до цифрових ринків для малих та середніх підприємств. Підтримка розвитку цифрових технологій та цифрової інфраструктури може стати ключовим чинником для ефективного

використання ресурсів та підвищення конкурентоспроможності регіону в цифровій епосі.

5. Реагування на виклики. Використання спільних підходів до вирішення глобальних викликів, таких як зміна клімату та пандемія, може сприяти зміцненню співробітництва та підвищенню стійкості економіки регіону.

6. Спільна боротьба з корупцією та недобросовісною конкуренцією. Забезпечення прозорості та додержання високих стандартів корпоративного управління може допомогти зменшити ризики корупції та сприяти розвитку справедливої конкуренції. Спільні зусилля у цьому напрямку можуть зміцнити довіру до бізнесу та залучення інвестицій.

7. Розвиток людських ресурсів. Інвестиції у освіту, навчання та розвиток кадрів можуть забезпечити необхідні кваліфікації для конкурентоспроможності економік регіону в умовах швидкої зміни технологій та ринків праці. Спільні програми обміну та співпраця у галузі наукових досліджень можуть сприяти цьому процесу.

8. Підтримка малих та середніх підприємств. Спільна робота над створенням сприятливого середовища для розвитку малого та середнього бізнесу може стати драйвером економічного зростання та створення нових робочих місць. Це може включати спільні програми підтримки, обмін досвідом та сприяння доступу до фінансових ресурсів.

9. Створення інноваційного середовища. Збільшення інвестицій у дослідження та розвиток, сприяння стартапам та інноваційним підприємствам може стати ключовим чинником для створення нових продуктів та послуг, які конкуруватимуть на світовому ринку.

10. Посилення співробітництва у сфері безпеки та оборони. Спільні заходи з підвищення безпеки та співпраця у галузі оборони можуть забезпечити стабільність у регіоні та зменшити загрози для економічного розвитку.

12. Зменшення екологічного впливу. Спільна робота над захистом довкілля, зменшенням викидів та розвитком енергоефективних технологій

може сприяти збереженню природних ресурсів та покращенню якості життя населення.

13. Розвиток торгівлі послугами. Збільшення обсягів торгівлі послугами, такими як туризм, освіта, охорона здоров'я та інші, може допомогти розвивати економіку та створювати нові можливості для бізнесу та населення.

14. Посилення культурного обміну та співпраці. Розвиток культурного та освітнього обміну між країнами може сприяти зміцненню взаєморозуміння та дружби між народами, що сприяє загальному розвитку регіону.

15. Стимулювання інвестиційного клімату. Створення сприятливої інвестиційної середовища може привернути більше інвестицій у регіон та сприяти розвитку інноваційних та високотехнологічних галузей.

Ці напрями розвитку взаємно посилюються та можуть стати основою для стійкого та збалансованого економічного розвитку країн Північної Америки.

У цілому, розвиток економічної інтеграції країн Північної Америки вимагає широкого спектру заходів та спільних зусиль з боку урядів, бізнесу та громадськості. Лише за умови активної співпраці та реалізації спільних стратегій можна досягти стійкого економічного зростання та підвищення благополуччя у всьому регіоні. Розвиток економічної інтеграції країн Північної Америки має потенціал стати джерелом значного економічного зростання та підвищення добробуту у всьому регіоні. Однак для досягнення цих цілей необхідна активна співпраця та реалізація спільних стратегій та проектів.

Важливим є, як зазначалось, розширення взаємодії у сфері енергетики. Збільшення виробництва енергії в Північній Америці створює нові виклики для майбутньої енергетичної інтеграції в регіоні. Враховуючи потужність інфраструктури та різномірну нормативно-правову базу, що нині стримує глибшу регіональну інтеграцію, питання полягає в тому, чи змінить розвиток нетрадиційної енергетики процес регіональної інтеграції. Ринкові сили зрештою визначатимуть, чи стануть національні енергетичні сектори більш

інтегрованими, чи переважатиме диверсифікація за межами регіону, але політика також має значення.

Ключове політичне рішення, яке може вплинути на модель інтеграції енергетичного ринку Північної Америки, полягає в тому, чи слід скасувати заборону на експорт нафти в Сполучених Штатах. Наразі Сполучені Штати видають ліцензії на експорт сирої нафти виключно для експорту до Канади та Мексики та для реекспорту нафти іноземного походження, хоча деякі типи легкої сирої нафти звільнені від експортних обмежень. Різке прискорення виробництва енергії після відкриття нетрадиційних енергетичних ресурсів викликало внутрішні дебати щодо того, чи слід скасовувати обмеження, і законопроект, який скасовує обмеження, обговорювався в Конгресі станом на серпень 2015 року.

Ті, хто підтримує заборону, стверджують, що експорт нафти за кордон підвищить ціни на бензин у Сполучених Штатах і зашкодить як фірмам, так і домогосподарствам. Крім того, той факт, що Сполучені Штати все ще імпортують велику кількість нафти, означає, що нафтопереробні заводи США мають можливість поглинати більший внутрішній видобуток нафти, що ще більше зменшує залежність країни від імпорту сирої нафти.

Ті, хто виступає за зняття обмежень, відзначають, що нафтопереробні заводи США не в змозі ефективно переробляти «легку» нафту, видобуту в Сполучених Штатах (оскільки вони здебільшого орієнтовані на переробку більш важкої сирої нафти, видобутої, наприклад, у Канаді та Мексиці). Вони відзначають, що американські споживачі насправді не виграють від зниження цін на нафту, оскільки внутрішні ціни на бензин відповідають світовим ринковим цінам. Навпаки, міжнародні та внутрішні ціни впали б, якби експорт сирої нафти був дозволений. Крім того, відкриття продажів на світових ринках шляхом скасування заборони на експорт стане головним стимулом для збільшення внутрішнього видобутку сирої нафти, створюючи значні вигоди для загальної економіки США, а також для виробничого сектора.

Хоча в принципі досягнення більш тісної інтеграції енергетичних секторів Північної Америки не обов'язково є альтернативою зміцненню їх інтеграції з рештою світу, корисно порівняти витрати та вигоди від двох дуже стилізованих моделей інтеграції:

- *Сценарій глобальної інтеграції* — тут енергетичні ринки ідеально інтегровані, так що будь-яке надлишкове виробництво енергії в Північній Америці вільно експортується до решти світу. Глобальний енергетичний ринок має повний доступ до виробництва енергії в Північній Америці, а ціни на енергію вирівнюються в усьому світі.

- *Сценарій інтеграції в Північній Америці* — тут ідеальна інтеграція досягається лише на регіональному рівні, а ціни на енергоносії вирівнюються в Канаді, Мексиці та США. Порівняно з глобально інтегрованим сценарієм, щоб поглинути збільшення виробництва енергії в Північній Америці, ціни на енергоносії в Північній Америці повинні бути значно нижчими. Оскільки збільшення виробництва в Північній Америці витіснить імпорт енергії, решта світу також матиме більше доступної енергії, і світові ціни на енергію також впадуть, хоча й меншою мірою, ніж у глобально інтегрованому сценарії.

Два альтернативні сценарії інтеграції аналізуються за допомогою моделі глобальної економіки (GEM) МВФ. Використання основи загальної рівноваги дозволяє нам охопити вплив енергетичного буму на споживання, інвестиції, ціни на енергію, обмінні курси та зовнішні баланси. Динамічна стохастична модель загальної рівноваги — шестирегіональна версія GEM — відкалібрована для представлення Канади, Мексики, Сполучених Штатів, зони євро, Азії, що розвивається, та решти світу. Енергія відіграє ключову роль у моделі як продукт виробництва, так і кінцевий товар. Для простоти модель містить лише один ринковий енергетичний товар, включаючи нафту та природний газ.

Енергетичний шок враховується як різниця між сценаріями високого та низького виробництва.

У міру збільшення пропозиції енергії світова ціна на енергію падає в обох сценаріях інтеграції. За сценарієм глобальної інтеграції ціни на енергоносії впадуть для всіх країн приблизно на 13 відсотків у довгостроковій перспективі. Але за сценарієм інтеграції в Північній Америці ціни на енергоносії падають більше — приблизно на 15 відсотків — у Північній Америці, ніж в решті світу, де падіння становить приблизно 7 %.

В обох сценаріях і для всіх країн нижчі ціни на енергоносії є негативним шоком витрат для фірм, еквівалентним збільшенню загальної продуктивності факторів виробництва. Обмеження енергетичних потоків у Північній Америці, як у другому сценарії, зменшить граничні витрати регіональних виробників на виробництво порівняно з рештою світу, слугуючи більшим позитивним шоком продуктивності факторів виробництва, ніж перший сценарій. За цього сценарію північноамериканські виробники отримають частку ринку як удома, так і за кордоном. Проте вигоди від нижчих цін на енергоносії не розподіляються рівномірно по Канаді, Мексиці та Сполучених Штатах, оскільки відмінності в енергоємності мають значення для того, якою мірою виграє кожна країна. Зокрема, враховуючи, що виробничий сектор Мексики є вдвічі більш енергоємним, ніж Канада, і втричі більше, ніж у Сполучених Штатах, він найбільше виграє від нижчих цін на енергоносії, досягнутих за сценарієм північноамериканської інтеграції.

Крім того, в обох сценаріях збільшення виробництва енергії призводить до підвищення реального ефективного обмінного курсу, оскільки бум нетрадиційної енергії збільшує реальне багатство країни, підвищує сукупний попит і створює тиск на відносну ціну неторгівельних товарів.

Теоретично глобальна енергетична інтеграція повинна збільшити добробут Північної Америки, оскільки регіон привласнював би більшу частку світового доходу, продаючи свої більші запаси енергетичних ресурсів решті світу. Те, як цей несподіваний прибуток буде розподілено між трьома регіональними економіками, залежатиме від їх економічної структури. Наприклад, країна з чистим експортом енергії виграє відносно більше від

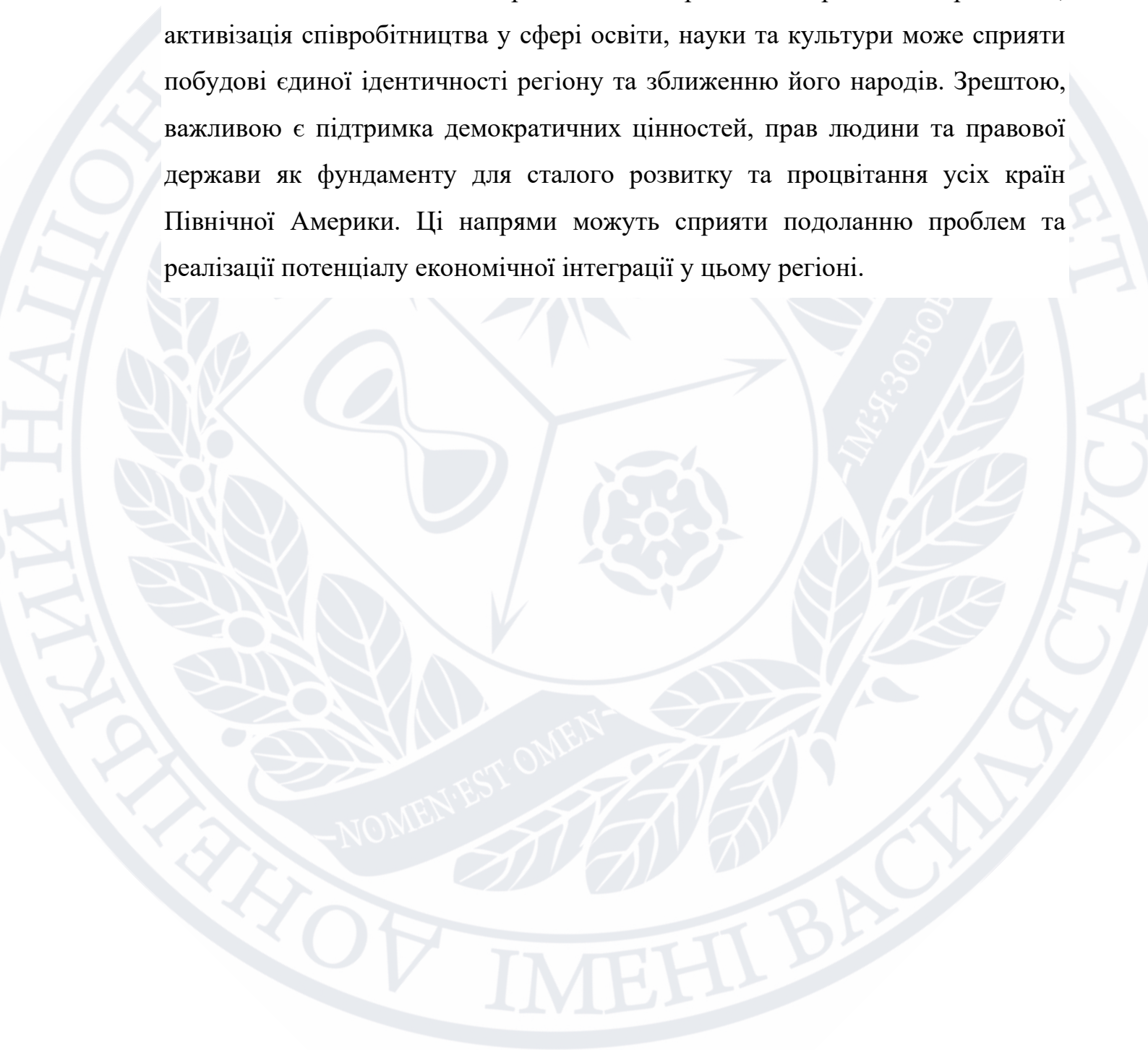
переміщення доходів з решти світу. І країна з відносно більшим виробничим сектором, швидше за все, відчує більший приріст ВВП, оскільки вона виграє відносно більше від нижчої вартості енергії. Система податків і трансфертів, доступна на регіональному рівні, зможе перерозподілити багатство між країнами (і різними секторами та економічними агентами в них), щоб усі вони отримували вигоду від глобальної інтеграції. За відсутності такої системи глобальна енергетична інтеграція не обов'язково є найкращим рішенням для кожної з північноамериканських економік.

Таким чином, економічна інтеграція Північної Америки – це складний і динамічний процес, який має як позитивні, так і негативні наслідки. Її майбутнє невизначене, але вона, ймовірно, продовжуватиме відігравати важливу роль у розвитку регіону. Ретельний аналіз перспектив інтеграції є важливим для урядів, підприємств та громадськості, щоб вони могли приймати обґрунтовані рішення щодо свого майбутнього.

Висновки до розділу 3

Розвиток економічної інтеграції країн Північної Америки має значний вплив на економічний розвиток США, Канади та Мексики. Серед проблем можна виділити постійні торговельні конфлікти, нерівність у рівні розвитку між країнами, міграційні проблеми, політичну нестабільність та економічну залежність від США. Ці фактори можуть створювати перешкоди для ефективної економічної інтеграції та призвести до напруги між країнами регіону. Проте, на тлі цих проблем існують перспективи для подальшого розвитку. Зокрема, можливість збільшення обсягів торгівлі, спільне реалізація інфраструктурних проектів, сприяння спільним технологічним ініціативам та створення спільних ринків праці та освіти. За наявності таких перспектив країни Північної Америки можуть утвердити свою економічну інтеграцію, сприяти взаємному розвитку та забезпечити більший рівень процвітання для своїх громадян.

У додаток до перелічених проблем і перспектив економічної інтеграції країн Північної Америки варто звернути увагу на значення вирішення питань щодо торгівлі та інвестиційних відносин. Забезпечення відкритого та справедливого торговельного середовища, сприяння інвестиціям у ключові галузі економіки та розвиток інноваційних ініціатив можуть стати кроком до зміцнення економічної інтеграції та співпраці між країнами. Крім того, активізація співробітництва у сфері освіти, науки та культури може сприяти побудові єдиної ідентичності регіону та зближенню його народів. Зрештою, важливою є підтримка демократичних цінностей, прав людини та правової держави як фундаменту для сталого розвитку та процвітання усіх країн Північної Америки. Ці напрями можуть сприяти подоланню проблем та реалізації потенціалу економічної інтеграції у цьому регіоні.

ВИСНОВКИ

Відповідно до завдань, поставлених до кваліфікаційної (бакалаврської) роботи, були отримані наступні висновки:

1. Розгляд підходів до визначення поняття економічної інтеграції дозволив встановити, що економічна інтеграція - це процес, за якого країни об'єднують свої економіки для спільного розвитку та співпраці. Ця концепція включає в себе різноманітні економічні зв'язки між країнами, спрямовані на зниження торговельних бар'єрів, збільшення обсягу торгівлі та інвестицій, а також спільне вирішення економічних проблем. Роль економічної інтеграції полягає у створенні сприятливих умов для розвитку економік країн-учасниць, збільшенні їх конкурентоспроможності на світовому ринку та забезпеченні стабільності та процвітання. Це також сприяє зростанню зайнятості, підвищенню життєвого рівня населення та покращенню умов життя.

2. Форми економічної інтеграції включають передбачають створення торговельних угод, спільні ринки, митні союзи, економічні союзи та інші форми співробітництва. Ці форми передбачають різні рівні інтеграції, від найбільш повного об'єднання економік до менш глибоких форм співпраці. В цілому, економічна інтеграція відіграє важливу роль у сучасному світі, сприяючи розвитку економік, підвищенню благополуччя населення та зміцненню міжнародних відносин. Аналіз інтеграції країн Північної Америки включає в себе огляд економічних, політичних та соціокультурних аспектів цього процесу.

3. Аналіз економік Північної Америки дозволив зробити висновок, що вони відіграють провідну роль у світовій економіці. Економіки цих країн відрізняються за рівнем розвитку і є інтегрованими.

4. Економічна інтеграція в цьому регіоні проявляється через укладання торговельних угод, зокрема, Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (NAFTA), яка була пізніше замінена на Угоду США-Мексика-Канада (USMCA). Ці угоди спрямовані на зменшення митних тарифів та інших

торговельних бар'єрів між країнами регіону, що сприяє зростанню обсягів торгівлі та інвестицій.

5. Незважаючи на існування угод, країни встановлюють велику кількість протекціоністських заходів стосовно одна одної. Наявність угоди сприяла збільшенню експорту і імпорту товарів з моменту її створення. Політичний аспект інтеграції полягає у співпраці між урядами країн у вирішенні спільних проблем та веденні спільної зовнішньої політики. Наприклад, спільні заходи з боротьби з наркотиками та забезпеченням безпеки на кордонах. Соціокультурний аспект включає в себе обмін культурними цінностями, освітніми програмами та інші форми міжособистісних взаємодій між населенням країн. Це сприяє поглибленню взаєморозуміння та толерантності між людьми різних культур.

6. Інтеграція країн Північної Америки також стикається з рядом проблем. Наприклад, деякі групи населення можуть відчувати негативний вплив на свої інтереси через конкуренцію з іноземними підприємствами або через зміни умов праці. Крім того, спроби США втрутитися в угоди про вільну торгівлю та інші аспекти інтеграції можуть призвести до напруги у відносинах з іншими країнами регіону.

7. У майбутньому перспективи інтеграції країн Північної Америки залежатимуть від здатності країн знайти компроміси та спільно працювати над вирішенням спільних проблем та викликів. Важливою буде підтримка громадськості та бажання політичних лідерів зміцнювати інтеграційні зв'язки у регіоні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Barbara Marga Weiss. The Economics of Integration, The Politics of Regionalism: Interdependence and Integration. Theory Revisited URL: <https://ciaotest.cc.columbia.edu/isa/wbm01/>
2. Balassa B. The theory of economic integration. Richard D. Irwin, Homewood, Ill., 1961. P. 1–2.
3. Popović G. Theory and Practice of Regional Economic Integrations AgEcon Search. URL: <http://ageconsearch.umn.edu>
4. Огінок С. В. Еволюція поглядів на проблеми економічної інтеграції та формування єдиного ринку ЄС. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 6. Ч. 2. С. 138-142.
5. Ropke W. Integration und Desintegration der Internationalen Wirtschaft in: *Wirtschaftsfragen der freien Welt*. Frankfurt, 1957. P. 500.
6. Міжнародні інтеграційні процеси сучасності: [монографія] / А.С. Філіпенко (кер.), В.С. Будкін, М.А. Дудченко [та ін.]. К.: Знання України, 2004. – 304 с.
7. Streeten P. Economic integration. *Aspects and Problems. Second Revised and Enlarged Edition*. Leyden, 1964. P. 16–17.
8. Мальський М. Міжнародні відносини (Історія. Теорія. Економіка): за ред. М.З. Мальського, Ю.М. Мороза. Львів: ЛНУ, 2002. 397 с.
9. Лук'яненко Д. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2005. 204 с.
10. Bhagwati, Jagdish, and Arvind Panagariya. 1996. The theory of preferential trade agreements: Historical evolution and current trends. *The American Economic Review*. 86 (2). P. 82–87.
11. Amr Sadek Hosny Theories of Economic Integration: A Survey of the Economic and Political Literature *International Journal of Economy, Management and Social Sciences*. 2 (5) May 2013. P. 133–155

12. Catudal Honore M. . Review of The customs union issue, by Jacob Viner. *The American Journal of International Law*. 45 (1). 1951. P. 209–211.
13. The World Bank URL:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=UA>
14. Рейтинг конкурентоспроможності. URL:
<https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness-ranking/>
15. Hosny A. S. Theories of Economic Integration: A Survey of the Economic and Political Literature. *International Journal of Economy, Management and Social Sciences*. 2013. 2 (5). P. 133–155.
16. Kreps T. J. Review of The customs union issue, by Jacob Viner. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 1950. P. 207–208.
17. Meade J. E. The theory of customs unions. Amsterdam: North Holland. 1955.
18. Brada, J. C., Mendez, J. A. An estimate of the dynamic effects of economic integration. *The Review of Economics and Statistics*. 1988. 70 (1). P. 163–168.
19. Bhagwati J. Regionalism and multilateralism: An overview. Chapter 2 in *New Dimensions in Regional Integration*, edited by Jaime De Melo and Arvind Panagariya. 1993. Cambridge University Press.
20. Burfisher M., Robinson, S., Thierfelder K. Regionalism: Old and new, theory and practice. 2003. Paper prepared for presentation to the International Agricultural Trade Research Consortium (IATRC) Conference, Italy.
21. Savchenko M., Varlamova M., Shkurat M., Melnyk L., Bondar V. Development of regional integration groups in the system of global trade and economic relations. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2020. Vol. 42. No. 4. P. 536–548
DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2020.55>
22. Allen R. L. Review of The theory of economic integration, by Bela Balassa. *Economic Development and Cultural Change*. 1963. 11 (4). P. 449–454

23. Brada, Joseph C., and Jose A. Mendez. An estimate of the dynamic effects of economic integration. *The Review of Economics and Statistics*. 1988. 70 (1). – P. 163–168.

24. Marshall A. *The Limits of Foreign Policy*, N.Y., 1954. 240 p. 22.
McCormick J. *European Union Politics* / John McCormick. London: Palgrave Macmillan, 2011. 38

25. Pomerlyan E., Belitski M. Regional integration and economic performance: evidence from the Eurasian Economic Union. *Eurasian Geography and Economics*. 2023. P. 1–29. URL: <https://doi.org/10.1080/15387216.2022.2163414>

26. Dunoff J. L. North American Regional Economic Integration: Recent Trends and Developments URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-540-78883-6_13

27. Світова організація торгівлі URL: <https://www.wto.org>

28. Unctadstat. URL: <https://unctadstat.unctad.org/EN/>

29. Global Trade Alert. URL: <https://www.globaltradealert.org>

30. Cardarelli R., Lusinyan L. Energy and Manufacturing in North America URL: <https://www.elibrary.imf.org/display/book/9781498364799/ch008.xml>

31. Morales, I. Post-NAFTA North America: Three Scenarios for the Near Future URL: <https://cris.unu.edu/sites/cris.unu.edu/files/W-2009-19.pdf>

32. Генералізована система преференцій США. URL: <https://usa.mfa.gov.ua/ua/ukraine-us/trade/GSP+>

33. The North American Free Trade Agreement (NAFTA): a bibliography compiled and edited by David Milne. Ottawa, 1993. 156 p.

34. Hoebing J., Weintraub S., Baer M., Washington D. NAFTA and sovereignty: trade-offs for Canada, Mexico, and the United States. Washington, D.C.: Center for Strategic & International Studies, 1996. 153 p.

35. Chambers E.J., Smith P.H. NAFTA in the new millennium. University of California, San Diego. Center for U.S.-Mexican Studies, 2002. 504 p.

36. Hufbauer G.C., Schott J.J. NAFTA Revisited: Achievements and Challenges. Washington, D.C.: Institute for International Economics, 2005. 544 p.

37. McBride J., Aly S. M. NAFTA's Economic Impact. Council on Foreign Relations, October 1, 2018. URL: www.cfr.org/backgrounder/naftas-economic-impact.

38. Булка О. В. Позиції політичних еліт Канади щодо процесу північноамериканської інтеграції (кінець 1980-х – середина 1990-х рр.). *Американська історія та політика*. Київ, 2017. №4. С. 237-243. URL: <http://www.americanstudies.history.knu.ua/wp-content/uploads/2018/05/23-Bulka.pdf>

39. Раєвич Т.І., Демиденко Т.О. Наслідки членства в Північноамериканській асоціації вільної торгівлі (НАФТА) для країн-учасниць. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2011. № 20. С. 68-71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnum_2011_20_16.

40. Бессонова М.М. Основні виміри проблем економічної інтеграції Канади з США (кінець 1980-х – початок 1990-х рр.). *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В.Даля*. Науковий журнал. № 9 (79). Луганськ, 2004. С.22-28.

41. Бессонова М.М. Додаткові виміри партнерства Канади, Мексики та США в рамках НАФТА. *Зовнішня політика і дипломатія: український і світовий досвід: збірник тез доповідей* (23 грудня 2015, м. Київ). За заг.ред. В.Г. Ціва-того, Н.О. Татаренко. К.: ДАУ при МЗС України, 2015. С. 21-23.

42. A Guide to the United States' History of Recognition, Diplomatic, and Consular Relations, by Country, since 1776: Mexico URL: <https://history.state.gov/countries/mexico>

43. . NATS – North American Transportation Statistics URL: <http://nats.sct.gob.mx/language/en/>

44. NAFTA Superhighway URL: <http://defendingwater.net/blog/2013/03/nafta-superhighway/>

45. North American Agreement on Environmental Cooperation 1993. URL:
<http://cooperacion-internacional.conanp.gob.mx/docs/naaec.pdf>
<https://www.researchgate.net/publication/341367485> Osoblivosti integracijnoi vz
aemodii krain Pivnicnoi Ameriki v ramkah ugod pro vilnu trgovlju NAFTA
ta NAFTA 20

46. Остапенко Ю. О. Торговельно-економічне співробітництво країн Північної Америки. *Збірник праць XXIV Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих вчених «Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці»* (18 квітня 2024 р., м. Вінниця).